

ՀԱՂՈՐԴՈՒՄ

2021թ. ընթացքում հանցագործությունների քննության վերաբերյալ

2021թ. ընթացքում Հայաստանի Հանրապետության քրեական հետապնդման մարմինների կողմից ձեռնարկվել են անհրաժեշտ միջոցներ՝ հանրապետությունում հանցավորության հակազդման, քաղաքացիների իրավունքների պաշտպանության, օրինականության ապահովման ուղղությամբ աշխատանքների արդյունավետությունը բարձրացնելու նպատակով:

2021թ. ընթացքում հանրապետությունում արձանագրվել է հանցագործության 30.245 դեպք (2020թ.՝ 26.468), որոնցից 16.438-ը (2020թ.՝ 13.892)՝ Երևան քաղաքում:

Նախորդ տարվա համեմատությամբ հանցագործության դեպքերն աճել են 3777-ով կամ 14.3%-ով:

Հանցավորության շարժընթացի վերլուծությունը վկայում է, որ 2021թ. արձանագրվել է ոչ մեծ ծանրության, միջին ծանրության, ծանր և առանձնապես ծանր հանցագործությունների դեպքերի աճ:

Այսպես, ոչ մեծ ծանրության հանցագործությունների դեպքերը աճել են 2831-ով կամ 19.3%-ով (14629-17460), միջին ծանրության հանցագործությունների դեպքերը՝ 522-ով (7466-7988) կամ 7.0%-ով, ծանր հանցագործությունների դեպքերը՝ 370-ով (4077-4447) կամ 9.1%-ով, իսկ առանձնապես ծանր հանցագործությունների դեպքերը՝ 54-ով կամ 18.2%-ով (296-350):

Հանցագործության 30.245 դեպքերի բացարձակ մեծամասնությունը՝ 84.1%-ը կազմում են ոչ մեծ (17.460 դեպք կամ 57.7%) և միջին ծանրության (7988 դեպք կամ 26.4%-ը), այսինքն՝ նվազ հասարակական վտանգավորություն ներկայացնող հանցագործությունները: Առանձնապես ծանր հանցագործությունները ընդհանուր հանցագործությունների զանգվածում կազմել են 1.2%-ը (2020թ.՝ 1.1%), իսկ ծանր հանցագործությունները՝ 14.7%-ը (2020թ.՝ 15.4%):

2011-2021 թվականների հանցավորության կառուցվածքի ուսումնասիրությունը ցույց է տվել, որ ընդհանուր հանցագործությունների կազմում ծանր և առանձնապես ծանր հանցագործությունների տեսակարար կշիռն արտահայտող միջին տարեկան տոկոսային ցուցանիշը կազմել է 18.1%: Մինչդեռ, 2021թ. ծանր և առանձնապես ծանր հանցագործությունները կազմել են ընդհանուր հանցագործությունների ընդամենը 15.9%-ը: Վերջին 10 տարվա նշված ցուցանիշից ավելի ցածր ցուցանիշ արձանագրվել է միայն 2017թ.՝ 14.3%:

Վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ հանցագործությունների աճը հիմնականում պայմանավորվել է հասարակական անվտանգության, հասարակական կարգի, բնակչության առողջության (4910-6356 կամ 29.5%-ով), սեփականության (13.129-15.149 կամ 15.4%-ով) և տնտեսական գործունեության դեմ ուղղված (783-1034 կամ 32.1%-ով) հանցագործությունների դեպքերի աճով: Մասնավորապես, էականորեն աճել են թմրամիջոցների մաքսանենգության (222-420 կամ 89.2%-ով), համակարգչային տեղեկատվության անվտանգության դեմ ուղղված (55-96 կամ 74.5%-ով), թմրամիջոցների

հետ կապված (1226-1544 կամ 25.9%-ով) հանցագործությունների, հարկերի, տուրքերի վճարումից խուսափելու (164-265 կամ 61.6%-ով), ապօրինի կամ կեղծ ձեռնարկատիրության (48-58 կամ 28%-ով), գողությունների (9523-11.218 կամ 17.8%-ով), համակարգչային տեխնիկայի միջոցով հափշտակությունների (154-181 կամ 17.5%-ով) դեպքերը:

2021թ. թեև ոչ էականորեն, սակայն նվազել են մարդու դեմ ուղղված (4410-4375 կամ 0.8%-ով) և պետական իշխանության, պետական ծառայության և կառավարման կարգի դեմ ուղղված (2842-2794 կամ 1.7%-ով) հանցագործությունները: Մասնավորապես, նվազել են բռնաբարության և բռնաբարության փորձի (25-14 կամ 44.0%-ով), պաշտոնեական լիազորությունները չարաշահելու և անցնելու (452-346 կամ 23.5%-ով), իշխանության ներկայացուցչի նկատմամբ բռնություն գործադրելու (65-52 կամ 20.0%-ով), ժամկետային զինվորական ծառայությունից, վարժական հավաքներից խուսափելու (994-935 կամ 5.9%-ով), դիտավորյալաբ առողջությանը վնաս պատճառելու (1024-976 կամ 4.7%-ով), այդ թվում՝ առողջությանը ծանր վնաս պատճառելու (224-218 կամ 2.7%-ով), խուլիգանության (338-322 կամ 4.7%-ով) դեպքերը: Հուսադրող է հրազենի գործադրմամբ կատարված հանցագործությունների դեպքերի նվազումը: Նախորդ տարվա համեմատությամբ հանցագործության նման դեպքերի թիվը նվազել է 26-ով կամ 31.3%-ով (83-57):

2021 թվականին արձանագրվել է կոռուպցիոն բնույթի հանցագործությունների 950 դեպք, որոնցից 105-ը՝ կաշառք ստանալու (2020թ.՝ 88), 80-ը՝ կաշառք տալու (2020թ.՝ 55), 129-ը՝ պաշտոնեական դիրքն օգտագործելով յուրացման (2020թ.՝ 160), 113-ը՝ պաշտոնեական կեղծիքի (2020թ.՝ 155), 271-ը՝ պաշտոնեական լիազորությունները չարաշահելու (2020թ.՝ 389), 50-ը՝ պաշտոնեական լիազորություններն անցնելու դեպքեր (2020թ.՝ 52) են:

Ինչպես վերը նշվեց, 2021թ. հանրապետությունում արձանագրվել է հանցագործության 30.245 դեպք, այսինքն՝ 100.000 բնակչին բաժին է հասնում 1020 դեպք /2020թ.՝ 894/: Պետք է նշել, որ այս ցուցանիշով մեր երկիրն էական դրական պատկեր է ապահովել (համեմատության համար նշենք, որ այդ ցուցանիշը Մոլդովայում 1371 է, իսկ ԱՊՀ երկրների միջին ցուցանիշը՝ 1037 է):

2022թ. մարտի 3-ի դրությամբ worldpopulationreview.com կայքում հրապարակված տվյալների համաձայն՝ հանցավորության մակարդակի 2022 թվականի ցուցիչով (ցուցիչը հաշվարկվում է 0-ից 100 ինդեքսով՝ հանցավորության ցածր մակարդակից դեպի բարձր մակարդակ կարգով) Հայաստանը զբաղեցնում է 10-րդ տեղը՝ 22.79 ինդեքսով՝ առաջ անցնելով ինչպես ԱՊՀ բոլոր երկրներից, այնպես էլ եվրոպական երկրների մեծ մասից¹: Համեմատության համար նշենք, որ Դանիան զբաղեցնում է 20-րդ տեղը՝ 26.22 ինդեքսով, Ֆինլանդիան՝ 23-րդ տեղը՝ 27.59 ինդեքսով, Նորվեգիան՝ 39-րդ տեղը՝ 33.72 ինդեքսով, Գերմանիան՝ 42-րդ տեղը՝ 35.79 ինդեքսով, Ռուսաստանը՝ 51-րդ տեղը՝ 39.99 ինդեքսով, Ղազախստանը՝ 97-րդ տեղը՝ 53.77 ինդեքսով, Բելառուսը՝ 113-րդ տեղը՝ 59.58 ինդեքսով:

¹ Տե՛ս հետևյալ հղումով՝ <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/crime-rate-by-country>

2021թ. ընթացքում հանրապետությունում նախապատրաստվել է 63.305 նյութ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 58.703-ի դիմաց: Փաստորեն՝ նախապատրաստված նյութերի թիվը նախորդ տարվա համեմատությամբ աճել է 4602-ով կամ 7.8%-ով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում նախապատրաստված 63.305 ավարտված նյութից 36.370-ով կամ 57.4%-ով կայացվել է որոշում՝ քրեական գործ հարուցելը մերժելու մասին, որոնցից 28.542-ը կամ 78.5%-ը՝ արդարացման, 7828-ը կամ 21.5%-ը՝ ոչ արդարացման հիմքերով:

Համեմատության համար նշենք, որ 2020թ. նախապատրաստված 58.703 ավարտված նյութից 34.700-ով կամ 59.1%-ով կայացվել է որոշում՝ քրեական գործ հարուցելը մերժելու մասին, որոնցից 28.086-ը կամ 80.9%-ը՝ արդարացման, 6614-ը կամ 19.1%-ը՝ ոչ արդարացման հիմքերով:

2021թ. ընթացքում նախապատրաստված 63.305 նյութից 26.935-ով կամ 42.6%-ով հարուցվել է քրեական գործ, որոնցից 432-ը կամ 1.6%-ը՝ նյութերով քրեական գործ հարուցելը մերժելու մասին որոշման վերացման արդյունքում: Նշված 432 քրեական գործից 54-ը հարուցվել է ՀՀ գլխավոր դատախազի, մյուսները՝ հսկող դատախազների կամ նրանց անմիջական վերադասների կողմից:

2020թ. համեմատ, 2021թ. նախապատրաստված նյութերով քրեական գործ հարուցելու մասին որոշումների քանակը աճել է 4188-ով (22.747-26.935) կամ 18.4%-ով: 123-ով կամ 39.8%-ով աճել են քրեական գործ հարուցելը մերժելու մասին որոշումները վերացնելու դեպքերը (309-432), 1670-ով կամ 4.8%-ով (34.700-36.370)՝ քրեական գործ հարուցելը մերժելու մասին որոշումների թիվը:

2021թ. ընթացքում հանրապետության նախաքննության մարմինների կողմից քննվել է 44.751 քրեական գործ (2020թ.՝ 34.737): Նախորդ տարվա համեմատությամբ քննված քրեական գործերի թիվը աճել է 10.014-ով կամ 28.8%-ով:

2021թ. ՀՀ նախաքննության մարմինների քննիչների տարեկան ծանրաբեռնվածությունը կազմել է 76.1 քրեական գործ՝ նախորդ տարվա 65.0 քրեական գործի դիմաց, իսկ դատավարական ղեկավարում իրականացնող դատախազների տարեկան զբաղվածությունը կազմել է 122.9 քրեական գործ՝ նախորդ տարվա 112.4 քրեական գործի դիմաց:

2021թ. քննված 44.751 քրեական գործից 8237-ը փոխանցվել է նախորդ տարվանից (2020թ.՝ 4811), որը 3426-ով կամ 71.2 %-ով ավելի է, քան 2020 թվականին, իսկ 36.374-ը վարույթ է ընդունվել 2021թ. ընթացքում (2020թ.՝ 29.923), որը 6451-ով կամ 21.5%-ով ավելի է, քան 2020 թվականին:

2021թ. վարույթ ընդունված 36.374 քրեական գործից 25.672-ը հարուցվել է հաշվետու ժամանակաշրջանում (2020թ.՝ 22.430). այդ թվում՝ 7092-ը հարուցվել է նախաքննության մարմինների (2020թ.՝ 5873), 17.571-ը՝ հետաքննության մարմինների (2020թ.՝ 15.207), իսկ 1009-ը՝ դատախազների կողմից (2020թ.՝ 1350):

2021թ. ավարտվել է 14.480 քրեական գործի վարույթ (2020թ.՝ 11.559), այդ թվում՝ 4732-ը՝ 5912 անձի վերաբերյալ մեղադրական եզրակացությամբ ուղարկվել է դատարան

(2020թ.՝ 3664-ը՝ 4671 անձի վերաբերյալ)², 54-ը՝ բժշկական բնույթի հարկադրական միջոցներ կիրառելու միջնորդությամբ ուղարկվել է դատարան (2020թ.՝ 38), 9694-ը կարճվել է (2020թ.՝ 7857), որոնցից 4945-ը՝ արդարացման (2020թ.՝ 3380), 4749-ը՝ ոչ արդարացման հիմքերով (2020թ.՝ 4477) :

Հաշվետու ժամանակաշրջանում 12.683 քրեական գործով վարույթները կասեցվել են (2020թ.՝ 9499), որոնցից 10.679-ը՝ քրեական գործով որպես մեղադրյալ ներգրավվելու ենթակա անձի անհայտ լինելու (2020թ.՝ 8036), 1923-ը՝ անձի հետախուզման մեջ գտնվելու (2020թ.՝ 1379), իսկ 81-ը՝ այլ հիմքերով (2020թ.՝ 66):

2021թ. 6180 քրեական գործ միացվել է (2020թ.՝ 3711), քրեական գործ հարուցելու մասին 10 որոշում վերացվել է դատախազի կողմից (2020թ.՝ 2):

2021թ. վերջին անավարտ է մնացել 7078 քրեական գործ (2020թ.՝ 8237), ինչը 1159-ով կամ 14.1%-ով պակաս է, քան 2020 թվականին:

2021թ. ընթացքում դատախազների կողմից ստուգվել է /վերստուգվել է/ վարույթը կարճելու մասին 17.668 որոշման օրինականություն: 2021 թվականին վերացվել է՝

1. քրեական գործով վարույթը կարճելու մասին 544 որոշում կամ ստուգված որոշումների 3.1%-ը, որոնցից 121-ը կամ 22.2%-ը ՀՀ գլխավոր դատախազի կողմից,

2. քրեական հետապնդում չիրականացնելու մասին 76 որոշում, որոնցից 4-ը կամ 5.3%-ը՝ ՀՀ գլխավոր դատախազի կողմից,

3. քրեական հետապնդումը դադարեցնելու մասին 43 որոշում, որոնցից 2-ը կամ 4.6% -ը՝ ՀՀ գլխավոր դատախազի կողմից:

Համեմատության համար նշենք, որ 2020 թվականին ստուգվել է /վերստուգվել է/ վարույթը կարճելու մասին 12.130 որոշման օրինականությունը: 2020 թվականին վերացվել է՝

1. քրեական գործով վարույթը կարճելու մասին 269 որոշում կամ ստուգված որոշումների 2.2%-ը, որոնցից 82-ը՝ ՀՀ գլխավոր դատախազի կողմից,

2. քրեական հետապնդում չիրականացնելու մասին 38 որոշում, որոնցից 4-ը՝ ՀՀ գլխավոր դատախազի կողմից,

3. քրեական հետապնդումը դադարեցնելու մասին 21 որոշում, որոնցից 2-ը՝ ՀՀ գլխավոր դատախազի կողմից:

Հաշվետու ժամանակահատվածում քրեական գործով վարույթը կարճելու մասին որոշումների դեմ բերվել է 285 բողոք (2020թ.՝ 216), որոնցից բավարարվել է 34-ը (2020թ.՝ 17) կամ 11.9%-ը (2020թ.՝ 7.9%):

Նույն ժամանակահատվածում քրեական հետապնդում չիրականացնելու մասին որոշումների դեմ բերվել է 55 բողոք (2020թ.՝ 61): Նշված բողոքներից բավարարվել է 3-ը (2020թ.՝ 5):

²Մեղադրական եզրակացությամբ դատարան ուղարկված գործերի և անձանց վերաբերյալ վիճակագրական տվյալները վերաբերում են առանց կրկնակիի դատարան ուղարկված վիճակագրական տվյալներին, որոնք արտացոլում են «Քննչական աշխատանքի մասին» (Ձև 1 Մ) հաշվետվության (այսուհետ՝ **հաշվետվություն**) 1-ին բաժնի 1-ին աղյուսակի 1-ին և 2-րդ սյունակների 52-րդ տողում նշված վիճակագրական տվյալները: Մատնանշված տողում արտացոլված թվերն են հաշվարկվել հաշվետու ժամանակաշրջանում վարույթ ընդունված թվերին, որոնք էլ համապատասխանեցվել են վարույթում քննված քրեական գործերի բաշխման բանաձևին (հաշվետվության 1-ին բաժնի 2-րդ աղյուսակի 2-րդ տող, 1-ին և 2-րդ տողերի գումարի բաշխում):

Քրեական հետապնդումը դադարեցնելու մասին որոշումների դեմ նույն ժամանակահատվածում բերվել է 25 բողոք (2020թ.՝ 14), որոնցից 1-ը բավարարվել է (2020թ.՝ 3):

Փաստենք, որ քրեական գործով վարույթը կարճելու, քրեական հետապնդում չիրականացնելու, ինչպես նաև քրեական հետապնդումը դադարեցնելու մասին որոշումների դեմ բերված բողոքների թիվը 2021թ. ավել է 74-ով կամ 25.4%-ով՝ կազմելով 365 բողոք՝ նախորդ տարվա 291-ի դիմաց: Բերված բողոքներից բավարարվել է 38-ը կամ 10.4%-ը (2020թ.՝ 25 կամ 8.6%):

Փաստորեն, 2021թ. ստուգվել է վարույթը կարճելու մասին 5538 որոշում ավելի, քան 2020թ., իսկ վարույթը կարճելու մասին որոշումը վերացնելու վերաբերյալ կայացված որոշումների թիվը ավելացել է 275-ով կամ 102.6%-ով:

2021թ. ստուգվել է /վերստուգվել է/ վարույթը կասեցնելու մասին 21.982 որոշման օրինականությունը, ինչը 5057-ով կամ 29.8%-ով ավելի է նախորդ տարվա նույն ցուցանիշից (2020թ.՝ 16.925):

Հաշվետու ժամանակահատվածում վարույթը կասեցնելու մասին որոշումների դեմ բերվել է 293 բողոք, որոնցից 9-ը բավարարվել է: Նախորդ տարի բերվել է նման 58 բողոք, որոնցից բավարարվել է 3-ը: Նախորդ տարվա համեմատ բողոքների թիվը ավելացել է 235-ով կամ 405.1%-ով:

2021 թվականին վարույթը կասեցնելու մասին ստուգված 21.982 որոշումից 620-ը կամ 2.8%-ը վերացվել է (2020թ.՝ 16.925-ից վերացվել է 196-ը կամ 1.2%-ը):

2021թ. ընթացքում դատարան ուղարկված 1403 քրեական գործով պետությանը, իրավաբանական և ֆիզիկական անձանց պատճառվել է 17.126.554.997 ՀՀ դրամի գույքային վնաս (2020թ.՝ 6.663.259.641), որից պետությանը՝ 15.081.551.509 ՀՀ դրամի (2020թ.՝ 4.181.808.755), իրավաբանական անձանց՝ 358.906.617 ՀՀ դրամի (2020թ.՝ 960.473.971), ֆիզիկական անձանց՝ 1.686.096.871 ՀՀ դրամի (2020թ.՝ 1.520.976.915):

Նախաքննության ընթացքում վերականգնվել է 10.649.655.093 ՀՀ դրամի չափով գույքային վնաս (2020թ.՝ 2.257.933.288), որից պետությանը՝ 10.335.045.439 ՀՀ դրամի (2020թ.՝ 1.806.580.940), իրավաբանական անձանց՝ 77.483.535 ՀՀ դրամի (2020թ.՝ 54.518.260), ֆիզիկական անձանց՝ 237.126.119 ՀՀ դրամի չափով (2020թ.՝ 396.834.088):

2021թ. ընթացքում ոչ արդարացման հիմքերով կարճված քրեական գործերով և նույն հիմքերով մերժված նյութերով պետությանը, իրավաբանական և ֆիզիկական անձանց պատճառվել է 1.087.705.271 ՀՀ դրամի գույքային վնաս (2020թ.՝ 7.289.300.006), որից պետությանը՝ 744.062.958 ՀՀ դրամի (2020թ.՝ 6.910.553.769), իրավաբանական անձանց՝ 69.036.944 ՀՀ դրամի (2020թ.՝ 37.376.453), ֆիզիկական անձանց՝ 274.605.369 ՀՀ դրամի (2020թ.՝ 341.369.784):

Նյութերի նախապատրաստման և նախաքննության ընթացքում վերականգնվել է 785.825.067 ՀՀ դրամի չափով գույքային վնաս (2020թ.՝ 6.406.668.967), որից պետությանը՝ 565.762.604 ՀՀ դրամի (2020թ.՝ 6.144.115.011), իրավաբանական անձանց՝ 50.637.118 ՀՀ դրամի (2020թ.՝ 25.104.720), ֆիզիկական անձանց՝ 169.425.345 ՀՀ դրամի (2020թ.՝ 237.449.236) չափով:

2020թ. ընթացքում քննված քրեական գործերով դատարան է ներկայացվել 5222 խուզարկության միջնորդություն (2019թ.՝ 4482), որոնցից 4908-ը՝ բնակարանի խուզարկություն կատարելու, իսկ 314-ը՝ բանկային, նոտարական գաղտնիք կազմող տեղեկություններ ստանալու համար: Ներկայացված 5222 միջնորդությունից բավարարվել է 4891-ը կամ 93.7%-ը (2020թ.՝ 4264-ը կամ 95.1%-ը), մերժվել է 331-ը կամ 6.3%-ը (2020թ.՝ 218-ը կամ 4.9%-ը), որոնցից 319-ը՝ բնակարանի խուզարկության, իսկ 12-ը՝ բանկային, նոտարական գաղտնիք կազմող տեղեկությունների ստացման:

2021թ. ընթացքում դատախազների կողմից քրեական գործերով տրվել է 5200 ցուցում՝ նախորդ տարվա 2740 ցուցումի դիմաց, այսինքն՝ ցուցումների թիվն աճել է 2460-ով կամ 89.7%-ով:

2021թ. ընթացքում դատախազների կողմից ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 200-րդ հոդվածի կարգով ներկայացվել է 972 միջնորդագիր՝ նախորդ տարվա 618 միջնորդագրի դիմաց, այսինքն՝ միջնորդագրերի թիվն աճել է 354-ով կամ 57.3%-ով:

2021թ. ընթացքում դատախազների կողմից լրացուցիչ քննության է վերադարձվել 154 քրեական գործ՝ նախորդ տարվա 138 քրեական գործի դիմաց, այսինքն՝ լրացուցիչ քննության վերադարձված քրեական գործերի թիվն աճել է 16-ով կամ 11.6%-ով:

2021թ. ընթացքում հետաքննություն կամ նախաքննություն իրականացնող անձանց կողմից թույլ տրված իրավախախտումների փաստերով ծառայողական քննություն անցկացնելու վերաբերյալ դատախազների կողմից ներկայացվել է 497 միջնորդություն, որոնց քննարկման արդյունքում 94 անձ ենթարկվել է կարգապահական տույժի, 12 անձ՝ քրեական պատասխանատվության:

Համեմատության համար նշենք, որ 2020թ. ընթացքում հետաքննություն կամ նախաքննություն իրականացնող անձանց կողմից թույլ տրված իրավախախտումների փաստերով ծառայողական քննություն անցկացնելու վերաբերյալ դատախազների կողմից ներկայացվել է 268 միջնորդություն, որոնց քննարկման արդյունքում կարգապահական տույժի է ենթարկվել 72 անձ, 3 անձ՝ քրեական պատասխանատվության:

2021թ. ընթացքում դատախազների կողմից քրեական դատավարությանը մասնակցելուց հեռացվել է հետաքննություն և նախաքննություն իրականացնող 692 անձ՝ նախորդ տարվա 294-ի դիմաց, այսինքն՝ վարույթից հեռացված անձանց թիվն աճել է 398-ով կամ 135.4%-ով:

2021թ. ընթացքում ձերբակալվել է 1008 անձ՝ նախորդ տարվա 1140-ի դիմաց, այսինքն՝ ձերբակալված անձանց թիվը նվազել է 132-ով կամ 11.6%-ով: Ձերբակալումից ազատվել է 431 անձ՝ 2020թ. 589-ի դիմաց, այսինքն՝ ձերբակալումից ազատված անձանց թիվը նվազել է 158-ով կամ 26.8%-ով:

2021թ. ՀՀ ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարաններ է ներկայացվել մեղադրյալի նկատմամբ կալանավորումը որպես խափանման միջոց ընտրելու մասին 1277 միջնորդություն (այս ցուցանիշը չի պարունակում ՀՀ քրեական օրենսգրքի 327-րդ հոդվածով մեղադրյալների վերաբերյալ տվյալները), որոնցից բավարարվել է 986-ը կամ 77.2%-ը, մերժվել՝ 291-ը կամ 22.8%-ը:

Համեմատության համար նշենք, որ 2020թ. ՀՀ ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարաններ է ներկայացվել մեղադրյալի նկատմամբ կալանավորումը որպես խափանման միջոց ընտրելու մասին 1223 միջնորդություն, որոնցից բավարարվել է 961-ը կամ 78.6%-ը, մերժվել՝ 262-ը կամ 21.4%-ը: Այսպիսով, 2020թ. համեմատ, 2021 թվականին կալանավորումը որպես խափանման միջոց ընտրելու մասին միջնորդությունների քանակը աճել է 54-ով կամ 4.4%-ով:

Նշված աճն առավելապես պայմանավորված է 2021 թվականի ընթացքում մեղադրյալների թվի աճով: Մասնավորապես, եթե 2020 թվականին որպես մեղադրյալ է ներգրավվել 8505 անձ, ապա 2021 թվականին մեղադրյալների թիվը շեշտակի ավելացել է՝ կազմելով 10.044 անձ (ներկայացված ցուցանիշները չեն պարունակում ՀՀ քրեական օրենսգրքի 327-րդ հոդվածով մեղադրյալների վերաբերյալ տվյալները), այսինքն, 2021 թվականին, 2020 թվականի համեմատությամբ, որպես մեղադրյալ ներգրավված անձանց թիվն ավելացել է 1539-ով կամ 15.3%-ով:

Հետևաբար, 2021 թվականին, մեղադրյալների թվի հետ հարաբերակցությամբ՝ վերջիններիս նկատմամբ կալանավորումը որպես խափանման միջոց ընտրելու մասին ավելի քիչ միջնորդություն է ներկայացվել, քան 2020 թվականին: Մասնավորապես, 2021թ. կալանավորումը որպես խափանման միջոց ընտրելու վերաբերյալ միջնորդություն է ներկայացվել մեղադրյալների 12.71%-ի, իսկ 2020 թվականին 14.38 %-ի նկատմամբ:

Հատկանշական է, որ դատարանների կողմից նախնական կալանքի տակ չգտնվող 354 անձ դատապարտվել է ազատազրկման (2020թ.՝ 342):

Անհրաժեշտ ենք համարում փաստել, որ նախքան դատապարտումը մեղադրյալների ազատության իրավունքի սահմանափակման դեպքերի նվազեցումը հանդիսանում է քրեական հետապնդման գործառույթն իրականացնելիս դատախազության դատավարական դիրքորոշման առանցքը: Դրա վկայությունն այն է, որ դեռևս 2017 թվականին ՀՀ դատախազության կոլեգիայի որոշմամբ սահմանվել են կալանավորման հիմքերի գնահատման այնպիսի չափանիշներ, որոնք ակնհայտորեն միտված են դրան: Բացի այդ, հաշվի առնելով այդ մոտեցման ավելի ամբողջական իրացման համար կալանավորման անհրաժեշտ այլընտրանքների գոյությունը, դատախազությունը դեռևս 2017թվականից հանդես է եկել խափանման միջոցների համակարգը հիմնովին վերափոխելու և կալանավորման բավարար այլընտրանքներ նախատեսելու նախաձեռնությամբ:

Դրանում առաջ քաշված մոտեցումները վերջնականապես իրացված են ամիսներ անց ուժի մեջ մտնող՝ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքում և դրանով նախատեսված նոր խափանման միջոցի՝ տնային կալանքի կիրառությունը վստահաբար դրական նշանակություն կունենա խափանման միջոցների համաչափ և արդյունավետ պրակտիկա արմատավորելու գործում:

Բայց կրկնենք, որ ՀՀ դատախազությունը գործող կարգավորումների պայմաններում էլ մեծապես կարևորում է խափանման այս միջոցի համաչափ և որոշակի կիրառման պրակտիկան՝ յուրաքանչյուր կոնկրետ դեպքում քրեական դատավարությունում հանրային և մասնավոր շահերի հավասարակշիռ հարաբերակցության համատեքստում: Արդյունքում,

բազմաթիվ են դեպքերը, երբ դատախազները հետ են վերցրել նախաքննության մարմինների կողմից դատարան ներկայացված կալանավորման միջնորդությունները /13 դեպք/ կամ իրենց որոշումներով վերացրել են մեղադրյալների նկատմամբ ընտրված խափանման միջոցները /56 դեպք (ներկայացված ցուցանիշը չի պարունակում ՀՀ քրեական օրենսգրքի 327-րդ հոդվածով մեղադրյալների վերաբերյալ տվյալները)/ կամ համաձայնելով կալանավորումը որպես խափանման միջոց չընտրելու կամ դրա ժամկետը չերկարացնելու մասին դատարանի որոշումներում ներկայացված պատճառաբանությունների հետ՝ չեն բողոքարկել այդ ակտերը /86 դեպք/:

Հիշյալ խափանման միջոցի կիրառման պրակտիկան՝ ինչպես առանձին դեպքերով, այնպես էլ համակարգված մոտեցումներով, մշտապես ուսումնասիրվում և վերլուծության է ենթարկվում:

Այդ աշխատանքը դատախազության ամենօրյա աշխատանքի մասն է կազմում:

Ընդ որում, ՀՀ դատախազության իրականացրած ուսումնասիրությունը վկայում է, որ 2021 թվականի ընթացքում, քրեական գործով մինչդատական վարույթի ընթացքում վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից անազատության մեջ պահելու հետ չկապված խափանման միջոց կիրառված լինելու պայմաններում, **26 անձ թաքնվել է քրեական վարույթն իրականացնող մարմնից, իսկ 43 անձ կատարել է քրեական օրենքով չթույլատրված արարք:**

Բացի նշյալ դեպքերից, 10 անձ, քրեական գործով մինչդատական վարույթի ընթացքում վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից անազատության մեջ պահելու հետ չկապված խափանման միջոց կիրառված լինելու պայմաններում, և՛ թաքնվել է քրեական վարույթն իրականացնող մարմնից, և՛ կատարել է քրեական օրենքով չթույլատրված արարք:

Մեղադրյալի նկատմամբ կալանավորումը որպես խափանման միջոց ընտրելու կամ կալանքի ժամկետը երկարացնելու մասին միջնորդությունը մերժելու, նշված միջնորդությունը մասնակի բավարարելու մասին ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի կամ վերաքննիչ դատարանի կողմից դատական ակտ կայացվելուց հետո, այդ մասին անհապաղ հայտնվում է ՀՀ գլխավոր դատախազություն (իսկ այդ ակտերը ստանալուց հետո անհապաղ ուղարկվում է նաև դրանց պատճենը) և նման ամեն դեպք առանձին քննարկման առարկա է դառնում, ինչի արդյունքում, դատական ակտերը բողոքարկելու հիմքերի բացակայության դեպքում, ինչպես նաև երկրորդ կամ յուրաքանչյուր հաջորդ անգամ մեղադրյալի նկատմամբ ընտրված կալանավորման ժամկետն առանց բավարար հիմքերի և հիմնավորումների երկարացնելու դեպքերում, վերհանվում են գործը քննող քննիչի և հսկող դատախազի կողմից թույլ տրված թերացումները և նրանց կողմից առերևույթ խախտումներ կատարած լինելու վերաբերյալ տվյալների առկայության դեպքում ծառայողական ուսումնասիրության արդյունքներով հսկող դատախազի նկատմամբ հարուցվում է կարգապահական վարույթ, իսկ գործը քննող քննիչի դեպքում ներկայացվում է վերջինիս նկատմամբ ծառայողական քննություն անցկացնելու վերաբերյալ միջնորդություն:

«Հ դատախազության իրականացրած ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս նաև, որ 2021 թվականի ընթացքում, դատարանի կողմից անազատության մեջ պահելու հետ չկապված խափանման միջոց կիրառված լինելու պայմաններում, 5 անձ թաքնվել է քրեական վարույթն իրականացնող մարմնից, իսկ 10 անձ կատարել է քրեական օրենքով չթույլատրված արարք:

Ընդ որում, բացի նշյալ դեպքերից, 2 անձ, դատարանի կողմից անազատության մեջ պահելու հետ չկապված խափանման միջոց կիրառված լինելու պայմաններում, և՛ թաքնվել է քրեական վարույթն իրականացնող մարմնից, և՛ կատարել է քրեական օրենքով չթույլատրված արարք:

Այս համատեքստում անհրաժեշտ է նշել, որ բազմաթիվ դեպքեր են առկա, որոնք ակնհայտորեն վկայում են դատարանների կողմից հատկապես կալանքի՝ որպես խափանման միջոցի կիրառման անհիմն, անհամաչափ և անորոշ պրակտիկայի մասին:

Կալանքը որպես խափանման միջոց կիրառելու վերաբերյալ դատարան ներկայացված միջնորդությունների ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ դրանցում առկա տվյալները շատ դեպքերում ակնառու կերպով վկայել են դատավորների կողմից կատարված էական խախտումների մասին, երբ դատարանի հետևությունները չեն բխել քրեական գործի նախաքննության ընթացքում ձեռք բերված ծանրակշիռ փաստական հանգամանքներից: Այսպիսի պատկերը մտահոգիչ է: Այսպես՝

1. «Հ քրեական օրենսգրքի 258-րդ հոդվածի 2-րդ մասի հանցակազմի հատկանիշներով հարուցված քրեական գործի շրջանակներում անձի նկատմամբ կիրառված է եղել խափանման միջոց՝ ստորագրություն չհեռանալու մասին, սակայն այն չի ապահովել մեղադրյալի պատշաճ վարքագիծը, և վերջինս դիտավորությամբ կրկին կատարել է «Հ քրեական օրենսգրքի 258-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված արարք: Նման պայմաններում առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանը մերժել է կալանքը որպես խափանման միջոց կիրառելու միջնորդությունը՝ նշելով, որ վարույթն իրականացնող մարմնի ներկայացրած նյութերը բավարար չեն արձանագրելու, որ առկա է մեղադրյալի կողմից իրեն մեղսագրվող արարքները կատարած լինելու վերաբերյալ հիմնավոր կասկած: Ավելին, դատարանը նշել է, որ ներկայացված նյութերում բացակայում է խուլիգանության դրսևորումը, չեն ներկայացվել դրա վերաբերյալ փաստական տվյալներ:

Հատկանշական է, որ դատարան ներկայացված միջնորդությանը կից ներկայացվել են երեք տուժողի, երկու վկայի ցուցմունքները, որոնցում նկարագրված են եղել մեղադրյալի՝ խուլիգանության հանցակազմի հատկանիշներին համապատասխանող գործողությունները, մեղադրյալի տված ցուցմունքները, որոնցում վերջինս իրեն մեղավոր է ճանաչել վերագրվող հանցանքները կատարելու մեջ և տվել է խոստովանական ցուցմունք: Դատարանին ներկայացված են եղել նաև դեպքի վայրի զննության արձանագրությունները, որոնցով հիմնավորվել է, որ մեղադրյալը վնասել է տուժողներից մեկի ավտոմեքենան, բնակարանի դուռը, ինչպես նաև մյուս տուժողին պատկանող խանութի ապակիները: Դատարանին են ներկայացվել նաև այլ փաստական տվյալներ:

Առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանի նշյալ որոշման դեմ բերված վերաքննիչ բողոքը «Հ վերաքննիչ քրեական դատարանի որոշմամբ բավարարել է, դատական ակտը բեկանվել է և գործն ուղարկվել է նույն դատարան՝ այլ կազմով նոր

քննության առնելու նպատակով: Այնուհետև, դատարանում, գործի՝ ըստ էության քննության արդյունքում, ամբաստանյալը մեղավոր է ճանաչվել երկու դրվագով՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 258-րդ հոդվածի 2-րդ մասի հանցակազմի հատկանիշներով:

2. ՀՀ ոստիկանության կենտրոնական բաժնում ՀՀ քրեական օրենսգրքի 177-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին և 3-րդ կետերով հարուցվել է երեք քրական գործ, այնուհետև դրանք միացվել են մեկ վարույթում, և նախաքննությունը շարունակվել է թիվ 13981719 համարով: Դրանից հետո, ՀՀ քրեական օրենսգրքի 177-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին, 2-րդ և 3-րդ կետերով հարուցվել է թիվ 13174421 քրեական գործը, որը նույնպես միացվել է թիվ 13981719 քրեական գործին, և 2021 թվականի մարտի 23-ին Հայկ Գարգրջյանի նկատմամբ որպես խափանման միջոց է ընտրվել ստորագրությունը չհեռանալու մասին: Այնուհետև, 2021 թվականի մայիսի 10-ին ՀՀ քրեական օրենսգրքի 177-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին և 3-րդ կետերի հատկանիշներով հարուցվել է թիվ 13888021 քրեական գործը, և նույն օրը Հայկ Գարգրջյանը ձերբակալվել է: 2021 թվականի մայիսի 13-ին որոշում է կայացվել թիվ 13888021 քրեական գործը թիվ 13981719 քրեական գործին միացնելու մասին:

Արդյունքում՝ Հայկ Գարգրջյանին մեղադրանք է առաջադրվել երկու դրվագ՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 177-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին, 2-րդ և 3-րդ կետերով, երկու դրվագ՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 34-177-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին և 3-րդ կետերով և ՀՀ քրեական օրենսգրքի 177-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ կետով նախատեսված արարքներ կատարելու համար և միջնորդություն է ներկայացվել վերջինիս նկատմամբ կալանավորումը որպես խափանման միջոց ընտրելու մասին: Միջնորդության քննության արդյունքում դատարանը մերժել է այն՝ նշելով, որ առկա չէ Հ. Գարգրջյանի կողմից ենթադրյալ հանցանք կատարելու վերաբերյալ հիմնավոր կասկածը: Դատարանը նշել է նաև, որ չի հիմնավորվում նոր ենթադրյալ հանցանք կատարելուն մեղադրյալի առնչակցությունը և վերջինիս նկատմամբ կիրառված ստորագրություն չհեռանալու մասին խափանման միջոցի պայմանների խախտման բացակայության պայմաններում կալանավորումը որպես խափանման միջոց ընտրելու միջնորդությունը ենթակա է մերժման: Արդյունքում՝ դատարանը չի անդրադարձել կալանավորման հիմքերին: Դատարանի նշյալ որոշման դեմ բերվել է վերաքննիչ բողոք, որը բավարարվել է և գործն ուղարկվել է Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան՝ այլ կազմով նոր քննության:

Վերոգրյալով առնվազն հաստատվում է առաջին ատյանի դատարանի կողմից կամայական եղանակով ակտ կայացնելու հանգամանքը, ինչի արդյունքում, ակնհայտ կալանավորման հիմքերի առկայության պայմաններում, անձը մնացել է ազատության մեջ և կատարել ավելի ծանր հանցանք: Այսպես, նախքան գործն այլ կազմով քննելը, 2021 թվականի հունիսի 26-ին Հ. Գարգրջյանի կողմից կատարվել է ՀՀ քրեական օրենսգրքի 175-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին, 2-րդ և 4-րդ կետերով նախատեսված ենթադրյալ նոր հանցանք, որի վերաբերյալ վարույթի շրջանակներում միջնորդություն է ներկայացվել դատարան՝ վերջինիս նկատմամբ կալանավորումը որպես խափանման միջոց ընտրելու վերաբերյալ, ինչը բավարարվել է: Այսինքն, ստացվում է, որ դատարանի ոչ իրավաչափ

դատական ակտի՝ խափանման միջոց կալանավորումը չկիրառելու արդյունքում, Հ. Գարգրցյանի կողմից կատարվել է նոր ծանր հանցանք:

3. Անդրանիկ Առաքելյանին մեղադրանք է առաջադրվել է ՀՀ քրեական օրենսգրքի 34-177-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1.1 կետով: Վերջինիս նկատմամբ որպես խափանման միջոց է ընտրվել կալանավորումը, այնուհետև արդեն կալանավորման ժամկետը երկարացնելու վերաբերյալ դատարանի որոշման դեմ ներկայացվել է վերաքննիչ բողոք, որը 2019 թվականի հունիսի 3-ին բավարարվել է: Այս քրեական գործը 2019 թվականի հունիսի 17-ին մեղադրական եզրակացությամբ ուղարկվել է դատարան: Դրանից հետո, հենց հաջորդ օրը, հունիսի 18-ին Ա. Առաքելյանը կատարել է ենթադրյալ նոր հանցանք, որի համար վերջինիս մեղադրանք է առաջադրվել ՀՀ քրեական օրենսգրքի 177-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1.1 կետով և խափանման միջոց է ընտրվել կալանավորումը, իսկ 2019 թվականի դեկտեմբերի 25-ին գործը մեղադրական եզրակացությամբ ուղարկվել է դատարան:

Արդեն դատական քննության փուլում, դատարանը, ամբաստանյալի կողմից նոր հանցանք կատարած լինելու վերաբերյալ փաստական տվյալների առկայության պայմաններում, որոշում է կայացրել կալանավորումը փոխարինել գրավով: Այս գործի դատական քննության ընթացքում, մասնավորապես, 2021 թվականի մայիսի 30-ին, ամբաստանյալը կրկին կատարել է նույնաբնույթ հանցանք, ինչի համար նույն թվականի մայիսի 31-ին ՀՀ քրեական օրենսգրքի 177-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1.1 կետով նախատեսված հանցագործության հատկանիշներով հարուցվել է նոր քրեական գործ և Ա. Առաքելյանը ներգրավվել է որպես մեղադրյալ: Ընդ որում. Ա. Առաքելյանը դեպքի վայրից դիմել է փախուստի, և ոստիկանության աշխատակիցները հետապնդել են նրան, սակայն չեն կարողացել բռնել ու բերման ենթարկել:

2021 թվականի հունիսի 11-ին մեղադրյալի նկատմամբ կալանավորումը որպես խափանման միջոց կիրառելու վերաբերյալ նոր միջնորդություն է ներկայացվել դատարան, որը նույն թվականի հունիսի 14-ին մերժվել է:

Ստացվում է, որ Ա. Առաքելյանը, խախտելով խափանման միջոցի պայմանները, դրսևորել է ոչ պատշաճ վարքագիծ, այն է՝ կատարել է նոր հանցագործություն, մինչդեռ դատարանները, անտեսելով գործում առկա կոնկրետ փաստական տվյալները, բնակարանային գողության փորձի և բնակարանային գողություն կատարելու մեջ մեղադրվող անձի նկատմամբ կալանավորումը որպես խափանման միջոց չեն ընտրել:

4. Սամվել Հասանյանը, նախկինում դատապարտված լինելով բնակարանային գողություն կատարելու համար, դատվածությունը չմարված, չվերացված լինելու պայմաններում դարձյալ կատարել է նույնասեռ հանցագործություն, այն է՝ բնակարանային գողության փորձ: Դրանից հետո վերջինս հայտնաբերվել է ոստիկանության աշխատակիցների կողմից: Այնուհետև, հիշյալ գործը դեռևս գտնվելով դատաքննության փուլում, Ս. Հասանյանը կատարել է ևս երկու դրվագ դիտավորյալ հանցավոր արարքներ՝ նախատեսված ՀՀ քրեական օրենսգրքի 316-րդ հոդվածի 1-ին մասով և 118-րդ հոդվածով: Նշյալ հանցավոր արարքները կատարելու համար վերջինիս նկատմամբ որպես խափանման միջոց է ընտրվել կալանավորումը, ինչը ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանի որոշմամբ փոխարինվել է գրավով: Այս առումով ուշագրավ է նաև այն, որ նման

պայմաններում, Ս. Հասանյանը, գտնվելով ազատության մեջ, կրկին կատարել է դիտավորյալ ծանր հանցագործություն, այն է՝ բնակարանային գողության օժանդակություն:

5. 2020 թվականի փետրվարի 12-ին որոշում է կայացվել Գևորգ Գևորգյանին որպես մեղադրյալ ներգրավելու մասին, նույն օրը նրան մեղադրանք է առաջադրվել ՀՀ քրեական օրենսգրքի 38-267.1-րդ հոդվածի 1-ին մասով և 34-266-րդ հոդվածի 1-ին մասով և կալանավորումը որպես խափանման միջոց կիրառելու մասին միջնորդություն է ներկայացվել Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան: 2020 թվականի փետրվարի 13-ին նշանակված դատական նիստի օրվա և ժամի մասին պատշաճ կերպով պաշտպանի միջոցով ծանուցված մեղադրյալ Գևորգ Գևորգյանն անհարգելի պատճառով դատարան չի ներկայացել և նույն օրը դատարանի կողմից իր նկատմամբ որպես խափանման միջոց կալանավորումը կիրառվելուց հետո, մինչև 2020 թվականի դեկտեմբերի 1-ը դարձյալ թաքնվել է քրեական վարույթն իրականացնող մարմնից՝ այդ ընթացքում գտնվելով հետախուզման մեջ:

2021 թվականի ապրիլի 11-ին որոշում է կայացվել Գևորգ Գևորգյանին առաջադրված մեղադրանքը փոփոխելու մասին ու նույն օրը նրան կրկին մեղադրանք է առաջադրվել ՀՀ քրեական օրենսգրքի 38-267.1-րդ հոդվածի 4-րդ մասի 1-ին կետով և 34-266-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 2-րդ կետով: 2021 թվականի ապրիլի 12-ին քրեական գործը մեղադրական եզրակացությամբ ուղարկվել է դատարան՝ ըստ էության քննության առնելու: Առաջին ատյանի դատարանը, գործը դատաքննության նախապատրաստելիս ընտրված խափանման միջոցի հարցը քննարկելու մասին 2021 թվականի ապրիլի 26-ի որոշմամբ, մեղադրյալ Գևորգ Գևորգյանի նկատմամբ որպես խափանման միջոց ընտրված կալանավորումը թողել է անփոփոխ:

2021 թվականի հոկտեմբերի 27-ին Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանը, քննության առնելով իր վարույթում գտնվող թիվ ԵԴ/0471/01/21 քրեական գործով ամբաստանյալ Գևորգ Գևորգյանի պաշտպանի միջնորդությունը՝ Գևորգ Գևորգյանի նկատմամբ ընտրված խափանման միջոց կալանավորումը գրավով փոխարինելու վերաբերյալ, որոշում է կայացրել այն բավարարելու մասին: Նշված գումարը վճարվել է, և նա ազատ է արձակվել:

2021 թվականի դեկտեմբերի 1-ին ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանը որոշում է կայացրել ՀՀ գլխավոր դատախազության վերաքննիչ բոլորքը բավարարելու, դատարանի որոշումը բեկանելու, ամբաստանյալի պաշտպանի միջնորդությունը՝ Գևորգ Գևորգյանի նկատմամբ որպես խափանման միջոց ընտրված կալանավորումը գրավով փոփոխելու մասին, մերժելու և ամբաստանյալի նկատմամբ որպես խափանման միջոց ընտրված կալանավորումն անփոփոխ թողնելու մասին:

2021 թվականի դեկտեմբերի 1-ին ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանի որոշումը հանձնվել է ամբաստանյալին և նրա պաշտպանին, սակայն Գևորգ Գևորգյանը, տեղյակ լինելով իր վերաբերյալ կայացված որոշման մասին, քրեակատարողական հիմնարկ չի ներկայացել: Ամբաստանյալը չի ներկայացել նաև 2021 թվականի դեկտեմբերի 22-ին և դեկտեմբերի 29-ին նշանակված դատական նիստերին՝ փաստացի 2021 թվականի դեկտեմբերի 1-ից թաքնվելով քննությունից:

2021 թվականի դեկտեմբերի 29-ին, դատարանը, քննության առնելով մեղադրողի միջնորդությունը՝ ամբաստանյալի նկատմամբ հետախուզում հայտարարելու մասին, որոշում է կայացրել այն բավարարելու և քրեական գործով վարույթը կասեցնելու մասին:

Ընդ որում, հարկ է նկատի ունենալ, որ ամբաստանյալը նախկինում հինգ անգամ դատապարտվել է դիտավորյալ արարքների կատարման համար, այդ թվում՝ թմրամիջոցների ապօրինի շրջանառության հանցագործությունների կատարման համար: Վերջին անգամ պատժի կրումից ազատվել է 14.11.2018 թվականին՝ համաներման մասին օրենքի կիրառման հիմքով, որից հետո, հինգ ամիս անց՝ 11.04.2019 թվականին, կրկին կալանավորվել է համասեռ արարքի՝ թմրամիջոց ապօրինի իրացնելու՝ քրեորեն պատժելի արարքի կատարման մեղսագրմամբ:

Ամփոփելով վերոշարադրյալը՝ հարկ է ընդգծել, որ ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանի կողմից մեղադրող դատախազի բողոքը բավարարվելուց հետո, ամբաստանյալը թաքնվել է քննությունից, ձեռնարկված միջոցառումներով նրա գտնվելու վայրը չի պարզվել, արդյունքում՝ քրեական գործով վարույթը կասեցվել է և հայտարարվել հետախուզում: Այսինքն՝ դատարանի անհիմն որոշման կայացման պատճառով քննությունից քանիցս թաքնված և նոր հանցանք կատարած անձին կրկին այդպիսի հնարավորություն է տրվել, որի հետևանքով, ինչպես նշյալ թիվ ԵԳ/0471/01/21, այնպես էլ մեկ այլ՝ թիվ ՍԴ/0038/01/20 քրեական գործերով, վերջնական դատական ակտ չի կայացվել:

6. 2019 թվականի օգոստոսի 30-ին վերաքննիչ քրեական դատարանի որոշմամբ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 104-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 5-րդ կետով և 235-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքներ կատարելու մեջ մեղադրվող Աղասի Հովհաննիսյանի նկատմամբ որպես խափանման միջոց ընտրված կալանավորումը փոխարինվել է գրավով: Մեկ այլ քրեական գործով մեկ այլ անձի՝ Կորյուն Մուրադյանին մեղադրանք է առաջադրվել ՀՀ քրեական օրենսգրքի 112-րդ հոդվածի 1-ին մասով: 2018 թվականի նոյեմբերի 9-ին, վերաքննիչ քրեական դատարանի որոշմամբ, Կորյուն Մուրադյանի պաշտպանի բողոքը բավարարվել է և բեկանվել է վերջինիս կալանքի տակ պահելու ժամկետը երկարացնելու մասին առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանի որոշումը: Հատկանշական է, որ վարույթն իրականացնող մարմինը մեղադրյալին կալանքի տակ պահելու ժամկետը երկարացնելու մասին միջնորդության մեջ որպես հիմնավորում, ի թիվս այլնի, արձանագրել է, որ Կ.Մուրադյանը նախկինում անձի դեմ ուղղված հանցագործություններ կատարելու համար մի քանի անգամ դատապարտվել է ազատազրկման, սակայն հետևություններ չկատարելով, կատարել է նույնանման հանցագործություն: Անտեսելով ներկայացված հիմնավոր փաստարկները՝ ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանը, ինչպես նշվեց, բեկանել է առաջին ատյանի դատարանի որոշումը, ինչից հետո, հայտնվելով ազատության մեջ, Կ. Մուրադյանը կատարել է ավելի ծանր հանցագործություն, մասնավորապես, հրազենի գործադրմամբ երկու անձի սպանություն, նաև խուլիգանական դրդումներով դիտավորությամբ առողջությանը ծանր վնաս է պատճառել: Ընդ որում, սպանված երկու անձից մեկը վերաքննիչ քրեական դատարանի վերոնշյալ առաջին որոշմամբ կալանքից ազատ արձակված մեղադրյալ Աղասի Հովհաննիսյանն է եղել:

Այսինքն, ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանի կայացրած դատական ակտերի արդյունքում ծանր հանցագործություններ կատարած անձը դարձյալ ծանր և առանձնապես ծանր հանցագործություններ է կատարել, ինչի արդյունքում երկու անձ սպանվել է:

Օրինակները, երբ կալանավորման հիմքերի և պայմանների առկայության պայմաններում անձինքն անհիմն ազատ են արձակվել կալանքից, իսկ ավելի ուշ դատախազների բողոքների հիման վրա նշված դատական ակտերը բեկանվել են, և փաստվել է կայացված որոշումների ակնհայտ ապօրինի լինելը, քիչ չեն: Մասնավորապես, մի քանի դեպքերում ՀՀ գլխավոր դատախազի և գլխավոր դատախազի տեղակալների վճռաբեկ բողոքների հիման վրա կայացված ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 13 որոշումներով է փաստվել ստորադաս դատարանների կողմից բավարար հիմքերի առկայության դեպքում կալանքը որպես խափանման միջոց չկիրառելու անօրինականությունն ու անհիմն լինելը:

Բացի այդ, 2 գործով ՀՀ վճռաբեկ դատարանը ընդունելի է համարել բողոքում ներկայացված փաստարկները, սակայն հաշվի առնելով այն, որ տվյալ քրեական գործն արդեն ուղարկված է եղել դատարան, վիճարկվող դատական ակտը չի բեկանվել:

Ընդ որում, ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի կողմից ստորադաս դատարանի կողմից անձին անհիմն կալանավորելը փաստելու դեպք չի արձանագրվել:

Ինչպես ակնհայտ է բերված օրինակներից, մեղադրյալների նկատմամբ կալանավորումը որպես խափանման միջոց անհիմն չկիրառելու մի քանի դեպքեր ունեցել են հետևանքներ՝ արտահայտված մեղադրյալների կողմից քննությունից խուսափելով կամ նոր հանցանք կատարելով և դա այն դեպքում, երբ կալանավորման պայման հիմնավոր կասկածի և կալանավորման հիմքերի առկայությունը գնահատելու չափանիշների վերաբերյալ Եվրոպական դատարանի և վճռաբեկ դատարանի որոշումներով ձևավորված դատական նախադեպային իրավունքը բավարար է, կայուն և հստակ:

Վերը նկարագրված և նմանատիպ բոլոր այլ դեպքերում ՀՀ գլխավոր դատախազի կողմից միջնորդություններ են ներկայացվել ՀՀ արդարադատության նախարարին՝ դատավորների նկատմամբ կարգապահական վարույթ հարուցելու նպատակով, սակայն այդ դեպքերը, որպես կանոն, մեր գնահատմամբ համաչափ գնահատականի չեն արժանացել: ՀՀ արդարադատության նախարարությունից ստացված պատասխաններից պարզ է դառնում, որ նման դեպքերը քրեադատավարական օրենքի կոպիտ խախտում չեն համարվել, դիտվել են որպես դատավորների կողմից ազատ իրավամեկնաբանության և փաստերի և ապացույցների ազատ գնահատման դրսևորում, հետևաբար դատավորների նկատմամբ կարգապահական վարույթներ չեն հարուցվել:

Այսպիսի մոտեցումը, սակայն ընդունելի չէ նախ այն պատճառով, որ կալանավորման հիմքերը, թեև ունեն և կարող են ունենալ գնահատողական բաղադրիչ, սակայն առնվազն բերված օրինակներում դատարանների հետևությունները հիմնված են եղել ոչ թե ներկայացված փաստերի գնահատման, այլ դրանց բովանդակության խեղաթյուրման, երբեմն ակնհայտորեն առկա՝ անձի կողմից հանցանքի կատարումը մատնանշող մի քանի տվյալների պայմաններում այդպիսի տվյալներ ներկայացված չլինելը փաստելու վրա:

Բացի այդ, նմանատիպ դեպքերում կոպիտ խախտումներ թույլ տված դատավորների կարգապահական պատասխանատվությունը ինքնուրույն միջոց պետք է հանդիսանա

ապացույցների ազատ գնահատումը կամայական մեկնաբանությունների չհանգեցնելու, դատական հայեցողությունը թույլատրելի սահմաններում պահելու և ի վերջո՝ դատական իրավունքում ձևավորված չափանիշների կիրառումն ապահովելու համար: Իսկ վերադաս դատարանների կողմից այդ դատական ակտերի բեկանումը ոչ միայն չի ունենում կամայական գնահատումը սահմանափակող ընդհանուր ազդեցություն, այլ նաև բազմաթիվ դեպքերում չի չեզոքացնում հենց տվյալ գործով առաջացած արդեն անդառնալի հետևանքները: Բանն այն է, որ մեղադրյալներին չկալանավորելու վերաբերյալ ապօրինի որոշումները երբեմն բեկանվում են այն ժամանակ, երբ վերջիններս գտնված լինելով ազատության մեջ արդեն իսկ կատարած են լինում նոր հանցագործություններ կամ դրսևորած են լինում ոչ պատշաճ այլ վարքագիծ և դատական ակտի բեկանումը խափանման միջոցի ապահովող նշանակությունն այլևս չի երաշխավորում:

Հետևաբար, ՀՀ դատախազությունը ցուցաբերելու է կայուն հետևողականություն, «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքով սահմանված հիմքերի առկայության դեպքում, դատավորների նկատմամբ կարգապահական վարույթ հարուցելու վերաբերյալ հաղորդումներով, օրենսդրությամբ նախատեսված, իրավասու մարմիններին դիմելու գործիքակազմն օգտագործելու հարցում:

2021 թվականի ընթացքում հետախուզվել է 15.581 մեղադրյալ, որոնցից հայտնաբերվել է 3178-ը կամ 20.4%-ը: Համեմատության համար նշենք, որ 2020թ. ընթացքում հետախուզվել է 14.954 մեղադրյալ, որոնցից հայտնաբերվել է 1769-ը կամ 11.8%-ը:

Այսպիսով, պետք է փաստել, որ, 2020 թվականի համեմատությամբ, 2021 թվականին հետախուզվողների թիվը ավելացել է 627-ով կամ 4.2%-ով: Միաժամանակ, էականորեն աճել են հետախուզվողների հայտնաբերման քանակական և տոկոսային ցուցանիշները: Մասնավորապես, հայտնաբերված հետախուզվող մեղադրյալների թիվը աճել է 1409-ով կամ 79.6%-ով:

Ընդհանուր հանցատեսակների մեջ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 327-րդ հոդվածով հետախուզվողների գերակշիռ թիվը հաշվի առնելով՝ նույն տվյալները ներկայացվում են առանց նշված հոդվածով հետախուզվողների տվյալների: Այսպես.

2021 թվականին հետախուզվել է 4475 մեղադրյալ, որոնցից հայտնաբերվել է 1459-ը կամ 32.6%-ը:

2020 թվականին հետախուզվել է 3850 մեղադրյալ, որոնցից հայտնաբերվել է 1127-ը կամ 29.3%-ը:

Փաստորեն՝ 2020 թվականի համեմատությամբ 2021 թվականին հետախուզվողների թիվը ավելացել է 625-ով կամ 16.2%-ով:

2021 թվականին ՀՀ քրեական օրենսգրքի 327-րդ հոդվածով հետախուզվել է 11.106 մեղադրյալ, որոնցից հայտնաբերվել է 1719-ը կամ 15.5%-ը:

2020 թվականին նշված հոդվածով հետախուզվել է 11.104 մեղադրյալ, որոնցից հայտնաբերվել է 642-ը կամ 5.8%-ը:

Փաստորեն՝ 2020 թվականի համեմատությամբ, 2021 թվականին ՀՀ քրեական օրենսգրքի 327-րդ հոդվածով հետախուզվողների թիվը ավելացել է 2-ով, հայտնաբերման

քանակական ցուցանիշը ավելացել է 1077-ով, իսկ տոկոսային ցուցանիշը պակասել է 167.7%-ով:

Տարի	Հետախուզվել են			Հայտնաբերվել են			
	ՀՀ քր. օր. 327-րդ հոդ.	ՀՀ քր. օր. այլ հոդվ.	Ընդ. տարվա ընթացքում	ՀՀ քր. օր. 327-րդ հոդ.	ՀՀ քր. օր. այլ հոդվ.	Ընդ.	Հայտն. %-ը
2018	12191	3733	15924	1251	1159	2410	15.1
2019	11711	3639	15350	1245	1109	2354	15.3
2020	11104	3850	14954	642	1127	1769	11.8
2021	11106	4475	15581	1719	1459	3178	20.4

Հետախուզվողների հայտնաբերման ուղղությամբ տարվող աշխատանքներում, վերը նշված դրական ցուցանիշների կողքին, արձանագրվել են նաև բացասական երևույթներ: Մասնավորապես, մինչդեռ տարվա վարույթի օրինականության նկատմամբ հսկողության լիազորության իրականացման ընթացքում դատախազների կողմից հայտնաբերվել են մեղադրյալների նկատմամբ փաստացի հետախուզում չիրականացնելու դեպքեր: Նշված դեպքերից մեկով հարուցվել է քրեական գործ և նախաքննություն կատարելու համար ուղարկվել ՀՀ հատուկ քննչական ծառայություն, մեկով հետախուզման պարտականություն կրող 1 անձ ենթարկվել է կարգապահական պատասխանատվության:

Նմանատիպ խախտումները բացառելու նպատակով դատախազներին հանձնարարվել է ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 31-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետով կասեցված քրեական գործերի օրինականության ստուգման ընթացքում առանձնակի ուշադրություն դարձնել այն հանգամանքին, որ քրեական գործում առկա լինի մեղադրյալի վերաբերյալ հետաքննության մարմնում համապատասխան հետախուզական գործ կազմված լինելու վերաբերյալ փաստաթուղթ: Առանց նշված փաստաթղթի առկայության քրեական գործով վարույթի կասեցման որոշումը աներկբա համարվում է ոչ օրինաչափ և վերացման ենթակա:

ՀՀ գլխավոր դատախազությունում ամփոփվել են 2021թ. ընթացքում խոշտանգումների դեմ քրեահրավական պայքարի արդյունքները:

2021թ. ընթացքում քաղաքացիներին ոստիկանության և այլ մարմինների բաժիններում ապօրինի պահելու, նրանց փաստացի ազատությունից զրկելու, խոշտանգումների և այլ դաժան, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի, ինչպես նաև պաշտոնատար անձանց կողմից մարդու իրավունքների այլ ենթադրյալ խախտումների վերաբերյալ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 309.1-րդ, 309-րդ հոդվածի 2-րդ մասով և 341-րդ հոդվածով նախատեսված հանցագործությունների հատկանիշներով քննվել է 156 քրեական գործ, ինչը 2020թ.

համեմատ ավելի է շուրջ 10 տոկոսով, որոնցից 64-ի վարույթը կարճվել է (2020թ.՝ 80), 31-ի վարույթը կասեցվել է որպես մեղադրյալ ներգրավման ենթակա անձի հայտնի չլինելու հիմքով: Քննված քրեական գործերից կոնկրետ խոշտանգման հանցակազմով 2021թ. քրեական հետապնդում հարուցվել է 1 անձի նկատմամբ:

Վարույթները կարճելու որոշումները մեծամասամբ պայմանավորված են եղել նրանով, որ հանցագործություններ կատարած անձինք, իրենց մեղադրանքից պաշտպանվելու, նախաքննության ընթացքում տված խոստովանական ցուցմունքներն անթույլատրելի ճանաչելու, հաճախ նաև իրավապահ մարմնի այս կամ այն աշխատակցից վրեժ լուծելու նպատակով, իշխանության տարբեր մարմիններին բազմաթիվ դիմում-բողոքներ են ներկայացրել իրենց նկատմամբ ֆիզիկական կամ հոգեբանական բռնություն կիրառելու մասին: Խոշտանգման փաստով քննված քրեական գործերի նախաքննության արդյունքներով ՀՀ քրեական օրենսգրքի 333-րդ հոդվածի (սուտ մատնությունը) տարբեր մասերի հատկանիշներով հարուցվել է 3 քրեական գործ, որոնցից 2-ը՝ 2 անձի վերաբերյալ, մեղադրական եզրակացությամբ ուղարկվել է դատարան:

Խոշտանգումների և վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքների ու պնդումների մասին քննությունը օպերատիվ, անաչառ, մանրակրկիտ և արդյունավետ կատարելու, դրա պատշաճ արագությունն ապահովելու նպատակով, ՀՀ գլխավոր դատախազի կողմից դատախազության կառուցվածքային ստորաբաժանումներին դեռևս 2020թ. օգոստոսին հանձնարարվել է խոշտանգման ենթարկված անձանց բողոքներն ու պնդումները, անհապաղ, բայց ոչ ուշ, քան 24 ժամվա ընթացքում, ուղարկել ՀՀ գլխավոր դատախազություն՝ ՀՀ հատուկ քննչական ծառայություն (ներկայում՝ ՀՀ ԱԱԾ) ուղարկելու հարցը քննարկելու համար:

Վարույթում քննված՝ վերոնշյալ բնույթի քրեական գործերով դատախազական պատշաճ հսկողության պայմաններում ապահովվել է գործերի քննության լրիվությունը, օբյեկտիվությունը և բազմակողմանիությունը: Շեշտադրումը կատարվել է խոշտանգման դատական պրակտիկայի ձևավորման վրա, որի տեսանկյունից 2021թ. եղել է առանձնահատուկ:

Մասնավորապես, 2021թ. ընթացքում ՀՀ գլխավոր դատախազի բողոքի հիման վրա ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի նախադեպային իրավունքի շրջանակում լուծվել է խոշտանգման հանցակազմը ՀՀ քրեական օրենսգրքով նախատեսված այլ՝ 309-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված՝ բռնությամբ ուղեկցված պաշտոնեական լիազորություններն անցնելու հանցակազմից ճշգրիտ սահմանազատելու խնդիրը (Արմեն Հովհաննիսյանի վերաբերյալ թիվ ԵԴ/0558/01/18 քրեական գործով 2021թ. հոկտեմբերի 15-ի որոշումը): Վերջինս էական նշանակություն ունի նմանատիպ գործերով նախաքննության ընթացքում հանցավոր արարքներին ճիշտ քրեաիրավական որակում տալու տեսանկյունից:

Վճռաբեկ դատարանն այդ կարևոր որոշմամբ գտել է, որ խոշտանգման արդյունքում անձի առողջությանը կարող է նույնիսկ առհասարակ վնաս չպատճառվել. տվյալ դեպքում կարևոր է ֆիզիկական ուժեղ ցավի կամ հոգեկան ուժեղ տառապանքի պատճառումը: Ավելին, իրավապահի կողմից իր հսկողության տակ գտնվող անհատին հասցված ապտակը դատարանը դիտում է որպես խոշտանգման դրսևորում, լուրջ հարձակում անձի

արժանապատվության վրա, քանի որ դեմքին հասցված ապտակն ազդում է անձի մարմնի այն մասի վրա, որն արտահայտում է նրա անհատականությունը, դրսևորում նրա սոցիալական ինքնությունը:

Բացի այդ, հանրային իշխանության ներկայացուցիչների կողմից խոշտանգման կամ այլ վատ վերաբերմունքի դրսևորումների քրեականացումից հետո, 2021թ. դատարանում կայացվել է այդ հանցակազմով առաջին մեղադրական դատավճիռը, որը ևս նախադեպային կարևոր նշանակություն ունի դատարանում քննվող նմանատիպ գործերի լուծման տեսանկյունից: Մեղադրող դատախազի կողմից ներկայացված ապացույցները հիմնավորված համարելով՝ Երևան քաղաքի ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարանը 2021թ. դեկտեմբերի 28-ին կայացրել է մեղադրական դատավճիռ, որով ոստիկանության երկու աշխատակից մեղավոր է ճանաչվել խմբի կազմում խոշտանգում կատարելու համար և դատապարտվել ազատազրկման՝ 7 տարի ժամկետով:

Ավելին՝ խոշտանգման նկատմամբ քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետներ չկիրառելու հիմնավորմամբ «Վիրաբյանն ընդդեմ Հայաստանի» գործով դատախազության ներկայացրած վճռաբեկ բողոքը ՀՀ վճռաբեկ դատարանի կողմից ընդունվել է վարույթ: Խորհրդատվական կարծիք ստանալու նպատակով Վճռաբեկ դատարանը դիմել է Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարան: Եվրոպական դատարանի առաջ ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քրեական պալատը բարձրացրել է Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի 7-րդ հոդվածի պահանջներին՝ խոշտանգման կամ դրան հավասարեցված հանցանքներով միջազգային իրավունքի աղբյուրների վկայակոչմամբ քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետների չկիրառման համապատասխանության հարցը:

Ոստիկանության բաժիններում քաղաքացիներին խոշտանգումներից զերծ պահելու հետ կապված որոշ խնդիրների լուծման նպատակով ՀՀ գլխավոր դատախազությունը հանդես է եկել նաև կոնկրետ նախաձեռնություններով:

Մասնավորապես, «Ոստիկանության մասին» ՀՀ օրենքի 5.1-րդ հոդվածի («Ոստիկանությունում խոշտանգման, անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի նախականխումը») համաձայն:

«1. Մարդու իրավունքների պաշտպանության, խոշտանգման, անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի հնարավոր դեպքերի կանխարգելման և բացահայտման նպատակով ոստիկանության ստորաբաժանումների վարչական շենքերի մուտքերն ու ելքերը կահավորվում են տեսագրող, իսկ ոստիկանության ստորաբաժանումների վարչական շենքերում հարցաքննության համար օգտագործվող տարածքները (աշխատասենյակները)՝ տեսաձայնագրող համակարգերով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված սարքերը պետք է տեղակայվեն այնպես, որ հնարավոր լինի տեսագրել ոստիկանության ստորաբաժանումների վարչական շենքեր անձանց մուտք գործելու և ելքի ժամանակը, տեսաձայնագրել ոստիկանության ծառայողների կողմից Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքով սահմանված կարգով իրականացվող հարցաքննությունները:

3. Սույն հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված տեսագրությունները ուստիկանությունում պահպանվում են երեք ամիս, իսկ տեսաձայնագրությունները՝ երկու տարի:

4. Սույն հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված տեսագրություններն ու տեսաձայնագրությունները տրամադրվում են՝

1) հարցաքննված անձին, ինչպես նաև նրա ներկայացուցչին.

2) քրեական վարույթն իրականացնող մարմնին.

3) Մարդու իրավունքների պաշտպանին՝ իր իրավասությունների սահմաններում սկսված քննարկման շրջանակում.

4) ուստիկանության համակարգի ձեռքարկված անձանց պահելու վայրերում հասարակական դիտորդների խմբի անդամներին:

(...)»:

Ուսումնասիրությունները վկայուն են, որ, թեև ուստիկանության համար օրենքով սահմանված նման պարտավորությանը, այդուհանդերձ, խոշտանգման կամ բռնությամբ զուգորդված պաշտոնեական լիազորություններն անցնելու փաստերով հարուցված և քննված բազմաթիվ քրեական գործերով անձանց կողմից արված հայտարարությունները ստուգելու նպատակով ուստիկանությունից պահանջվել է ներկայացնել ենթադրյալ դեպքը արտացոլող տեսաձայնագրությունները, որոնց ի պատասխան հայտնվել է նաև, որ կամ տեսաձայնագրությունները չեն պահպանվել կամ նկարահանումն իրականացվել է առցանց ռեժիմով՝ ինչով պայմանավորված չի կարող տրամադրվել, որպիսի հանգամանքը քննության առումով ստեղծում է որոշակի բարդություններ:

Նշվածից հետևում է, որ գործնականում ուստիկանության կողմից գրեթե չեն ապահովվում «Ուստիկանության մասին» ՀՀ օրենքի 5.1-րդ հոդվածի պահանջները, որպիսի հանգամանքով պայմանավորված՝ նախ՝ օրենքով նախատեսված նշված պահանջը դառնում է ձևական, բացի այդ՝ քննության առումով ստեղծվում են բարդություններ:

Նկատի ունենալով վերոգրյալը, ՀՀ գլխավոր դատախազի կողմից գրություն է ուղարկվել ՀՀ ուստիկանության պետին, որով հանձնարարվել է «Ուստիկանության մասին» ՀՀ օրենքի 5.1-րդ հոդվածի պահանջների անշեղ կատարումն ապահովելու ուղղությամբ ձեռնարկել անհրաժեշտ միջոցներ:

ՀՀ դատախազության և իրավապահ մյուս մարմինների կողմից, համատեղ, 2021թ. շարունակվել է հետևողական քրեաիրավական պայքարը հանրային մեծ վտանգավորություն ներկայացնող՝ քրեական ենթամշակույթին բնորոշ հանցագործությունների դեմ:

Այդ պայքարի շրջանակներում, դատախազական հետևողական հսկողության ներքո օպերատիվ-հետախուզական գործունեություն իրականացնող, քրեակատարողական ծառայության, ինչպես նաև քննչական մարմինների աշխատակիցների կողմից ձեռնարկված միջոցառումների արդյունքում պարզվել են քրեական աստիճանակարգության բարձրագույն կարգավիճակ ունեցող՝ «օրենքով գողի» կամ,

այսպես կոչված, «զոն նայող» հանդիսացող «քրեական հեղինակության» կողմից քրեական ենթամշակույթ կրող խմբավորում ղեկավարելու, խմբավորման հետապնդած նպատակների իրականացմանն ուղղված գործողություններ կատարելու, մասնավորապես, իրենց անօրինական ազդեցությունը, որպես կանոն, մասնավոր հարցերին առնչվող վեճերը /խնդիրները/ լուծելու և անօրինական օգուտ ստանալու, կամ քրեական ենթամշակույթ կրող խմբավորման կողմից սահմանված և ճանաչված վարքագծի կանոններ խախտած անձանց համապատասխան վերաբերմունքի արժանացնելու նպատակով քրեական ենթամշակույթ կրող խմբավորման անդամներին, ներգրավված այլ անձանց տարբեր հանձնարարություններ տալու, դրանց շրջանակներում քրեական ենթամշակույթ կրող խմբավորման հետապնդվող նպատակների իրականացմանը ներգրավվելու, անօրինական ազդեցությունն օգտագործելով մասնավոր խնդիրներին վերաբերող վեճերը լուծելու համար քաղաքացիների կողմից քրեական աստիճանակարգության բարձրագույն կարգավիճակ ունեցողներին դիմելու տարբեր հանգամանքներ:

«Վ զլխավոր դատախազությունում կատարված ամփոփման համաձայն՝ վերոնշյալ փաստերի կապակցությամբ նախապատրաստված նյութերով մինչև հոկտեմբերի 1-ն ընկած ժամանակահատվածում, «Վ քրեական օրենսգրքի 223.1-223.4-րդ հոդվածների հատկանիշներով, դրանց տարբեր համակցություններով հարուցվել է 25 քրեական գործ, որոնցից 1-ի վարույթը կասեցվել է, 7 քրեական գործով կայացվել է հանցակազմի բացակայության հիմքով վարույթը կաճելու մասին որոշում:

Նախաքննությունը շարունակվում է 11 քրեական գործով, 6 քրեական գործ՝ 25 անձի վերաբերյալ, մեղադրական եզրակացությամբ ուղարկվել է դատարան:

Քննված քրեական գործերով, ընդհանուր առմամբ, որպես մեղադրյալ է ներգրավվել 48 անձ, որոնցից 5-ն ունեցել են, այսպես կոչված, «օրենքով գողի» կարգավիճակ:

Մեղադրյալներից 17-ի նկատմամբ որպես խափանման միջոց է կիրառված եղել կալանավորումը, 2-ի նկատմամբ՝ գրավը, 21-ի նկատմամբ՝ չհեռանալու մասին ստորագրությունը, իսկ մյուսների նկատմամբ խափանման միջոց չի կիրառվել, քանի որ գտնվել են այլ գործով կալանքի տակ կամ հանդիսացել են քրեակատարողական հիմնարկի դատապարտյալներ:

Դատարան ուղարկված բոլոր 6 քրեական գործերը ներկայում դատական քննության փուլում են: Քրեական ենթամշակույթի հանցակազմերով դատի տրված 25 անձից 6-ի նկատմամբ որպես խափանման միջոց է կիրառվել կալանավորումը, 4-ն ունեցել են քրեական աստիճանակարգության բարձրագույն կարգավիճակ, որոնցից 3-ը՝ այսպես կոչված, «օրենքով գողի»:

Ելնելով հանրային կյանքի և հարաբերությունների վրա ակնհայտ բացասական և հանցածին ազդեցություն ունեցող այս երևույթը վերացնելու որդեգրված քրեական քաղաքականությունից՝ ինչպես քննվող քրեական գործերի շրջանակում, այնպես էլ դրանից դուրս, իրավապահ մարմինների կողմից համակարգված կերպով ձեռնարկվում են անհրաժեշտ բոլոր միջոցառումները՝ քրեական ենթամշակույթի հետ կապված հանցավոր հնարավոր այլ դրսևորմաներ հայտնաբերելու և խափանելու, դրանցում ներգրավված

անձանց շրջանակը պարզելու, նրանց քրեական պատասխանատվության ենթարկելու ուղղությամբ:

«Հատախազությունում իրականացված ամփոփմամբ պարզվել է, որ 2021թ. ընթացքում քննվել է ընտանիքում բռնության դեպքերի վերաբերյալ հարուցված 556 քրեական գործ:

«Քրեական դատավարության օրենսգրքի 183-րդ հոդվածի 4-րդ մասով դատախազին բացառիկ իրավունք է վերապահված հանրային մեղադրանքի կարգով, այսինքն՝ նաև առանց դիմողի բողոքի առկայության, քրեական վարույթ հարուցել ընտանիքում բռնության մասնավոր մեղադրանքի բոլոր այն դեպքերով, երբ անձն իր անօգնական վիճակի կամ ենթադրյալ հանցանք կատարողից կախվածության մեջ լինելու փաստի ուժով չի կարող պաշտպանել իր իրավաչափ շահերը:

Հիմնվելով այս իրավակարգավորման վրա՝ դատախազության տարածքային ստորաբաժանումների դատախազների կողմից 2021թ. ընթացքում հանրային մեղադրանքի կարգով հարուցվել է ընդհանուր 51 քրեական գործ, որը 2020թ. համեմատ ավելի է շուրջ 3.5 անգամ:

Քրեական գործերի գերակշիռ մասը հարուցվել է «Քրեական օրենսգրքի 117-րդ, 118-րդ, 137-րդ հոդվածների հատկանիշներով:

Ընդ որում, դրանց մի մասը դատախազների կողմից հարուցվել է «Հոստիկանության համապատասխան բաժիններում քրեադատավարական կարգով նախապատրաստված նյութերի հիման վրա: Իսկ մի մասի դեպքում դատախազները քրեական գործեր հարուցել են այն բանից հետո, երբ, ստուգելով նախապատրաստված նյութերով հետաքննության մարմինների կողմից հիմնականում հաշտության հիմքով կայացված՝ քրեական գործի հարուցումը մերժելու մասին որոշումների օրինականությունը, պարզել են, որ բռնարարքներից տուժած անձինք, ըստ էության, գտնվում են անօգնական վիճակում կամ ենթադրյալ հանցանք կատարողից կախվածության մեջ, ինչի պատճառով չեն կարող ինքնուրույնաբար պաշտպանել իրենց իրավաչափ շահերը:

«Քրեական դատավարության օրենսգրքի 183-րդ հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված՝ դատախազական վերոնշյալ գործառույթի կատարումը պատշաճ ապահովելու նպատակով, «Հ գլխավոր դատախազի հանձնարարությամբ, դեռևս 2018թ. դատախազների համար մշակվել է ուղեցույց: Համաձայն վերջինիս՝ ընտանիքում բռնության յուրաքանչյուր դեպքով պարտադիր ստուգվում է բռնության ենթարկվածի՝ անօգնական վիճակում գտնվելու կամ ենթադրյալ հանցանք կատարողից ինչպես նյութական, այնպես էլ ոչ նյութական կախվածության մեջ լինելու հանգամանքը:

Այս համատեքստում վարույթի օրինականության նկատմամբ հսկողություն իրականացնող դատախազները վերոնշյալ բոլոր դեպքերով կազմակերպել են ենթադրյալ բռնությունից տուժած անձանց ընդունելություններ՝ անձամբ հավաստիանալու ընտանիքում բռնության ենթարկված անձի անօգնական վիճակում գտնվելու, ենթադրյալ հանցանք կատարողից կախվածության մեջ լինելու, կյանքին կամ առողջությանն իրական և անմիջական վտանգ սպառնալու մեջ:

Ընդհանուր առմամբ, 2021թ. մեղադրական եզրակացությամբ դատարան է ուղարկվել ընտանեկան բռնությունների վերաբերյալ 129 քրեական գործ՝ 135 անձի վերաբերյալ:

Հարկ է նշել նաև, որ 2016թ. Լոռու մարզում տեղի ունեցած ընտանեկան բռնության դեպքի վերաբերյալ գործով 2021թ. ՀՀ վճռաբեկ դատարանը, բավարարելով ՀՀ գլխավոր դատախազության բողոքը և համաձայնելով դրանում արտահայտված իրավական դիրքորոշումների հետ, կայացրել է ընտանեկան բռնությունների դեպքերով քննությունների, արարքի որակման տեսանկյունից կարևոր, նախադեպային որոշում՝ տուժողի՝ բռնարարից նյութական կախվածության մեջ գտնվելու, վերջինիս գործողություններն առանձին դաժանությամբ կատարված լինելու քրեաիրավական հատկանիշների վերաբերյալ:

Վճռաբեկ դատարանը, հիմք ընդունելով վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ ՄԻԵԴ-ի մոտեցումները, փաստել է, որ առանձին դաժանությունն անգթության, անողորմության, վայրագության և անխղճության դրսևորման բարձր աստիճանն է և ուղղված է տուժողին առանձնակի տանջալից ապրումներ պատճառելուն: Վճռաբեկ դատարանն իրավական դիրքորոշում էր արտահայտել նաև առ այն, որ հանցավորից տուժողի նյութական կախվածություն առկա է ոչ միայն այն դեպքում, երբ վերջինս ֆինանսական տեսանկյունից ուղղակիորեն կախված է հանցավորից, այլև, երբ տուժողի համար նախատեսված նյութական օգնությունը կամ եկամուտն ամբողջությամբ կամ դրա էական մասը տնօրինվում է հանցավորի կողմից, վերջինս զրկում է տուժողին դրանից ինքնակամ օգտվելու հանցավորությունից:

ՀՀ գլխավոր դատախազությունում ուսումնասիրվել է նաև Covid-19 համավարակի դեմ միջոցառումներում արձանագրված հանցավոր չարաշահումների դեպքերը:

Պետք է փաստել, որ 2021թ. ընթացքում Հանրապետությունում կորոնավիրուսային համաճարակի կանխարգելման տեսանկյունից խիստ արդիական և անհանգստացնող են դարձել պետության կողմից այդ նպատակով համապատասխան կանխարգելիչ և հակահամաճարակային միջոցառումների իրականացման ջանքերի խաթարմանն ուղղված հանցավոր դրսևորումները:

2021թ. ընթացքում ՀՀ ոստիկանության և, հատկապես, ՀՀ ԱԱԾ-ի կողմից կատարված օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումների շնորհիվ պարզվել են Covid-19 համավարակի տարածման կանխարգելման միջոցառումների գործընթացում մի շարք բուժհաստատությունների տասնյակ աշխատակիցների կողմից գրեթե նույն սխեմայով կատարված պաշտոնեական դիրքի չարաշահման, պաշտոնեական կեղծիքների և կաշառքի բազմաթիվ դեպքեր:

Մասնավորապես, բուժհաստատությունների, պետական այլ մարմինների կազմակերպական-տնօրինչական, վարչատնտեսական գործառույթներ ունեցող մի շարք պաշտոնատար անձինք, լիազորված լինելով կազմակերպելու «Covid-19» համավարակի դեմ պատվաստման գործընթացը, բուժանձնակազմի այլ ներկայացուցիչների հետ գործակցությամբ, այլ անձանց կողմից համոզելու, նյութապես շահագրգռելու

պայմաններում, հարյուրավոր քաղաքացիների չեն պատվաստել սահմանված դեղատեսակներով և դեղաչափերով, սակայն կազմել են նրանց կողմից կորոնավիրուսային հիվանդության դեմ պատվաստանյութի առաջին կամ երկու չափաբաժիններով պատվաստված լինելը հավաստող, բովանդակությամբ կեղծ սերտիֆիկատներ և դրանք մուտքագրել էլեկտրոնային առողջապահության միասնական տեղեկատվական «ԱՐՄԵԴ» համակարգ:

Առանձին դեպքերում էլ պարզված կոռուպցիոն չարաշահումները պայմանավորված են եղել քաղաքացիների, այդ թվում՝ ՀՀ ժամանող ուղևորների համար կորոնավիրուսային հիվանդության ախտորոշման ՊՇՌ հետազոտության բացասական արդյունք ապահովելով: Մասնավորապես, առանձին բժիշկ համաճարակաբաններ, բուժհաստատությունների՝ կոնկրետ գործառույթներով օժտված անձինք պատրաստել և առանձին քաղաքացիների, ՀՀ ժամանած ուղևորների իրացրել են կորոնավիրուսի թեստի կեղծ բացասական պատասխաններ, որոնք վերջիններս ներկայացրել են ըստ պահանջի: Այդպիսով նրանք իրավունք են ստացել առանց նմուշառման, հետազոտման դեպքում դրական պատասխան ստանալու պարագայում պարտադիր ինքնամեկուսացման ենթարկվելու, իսկ անհրաժեշտության դեպքում՝ նաև հոսպիտալացվելու՝ անարգել տեղաշարժվել, մուտք գործել ՀՀ տարածք:

Այս ապօրինի գործողությունների հետևանքով նշված քաղաքացիներին հնարավորություն է տրվել շրջանցելու ՀՀ-ում, օտարերկրյա պետություններում հակահամաճարակային սահմանափակումները՝ վտանգելով համավարակի պայմաններում, ՀՀ-ում հիվանդության տարածման և առաջացած համաճարակի հետագա կանխման, բնակչության առողջության պահպանման նպատակով պետության կանխարգելիչ և հակահամաճարակային միջոցառումների արդյունավետությունը:

Ընդ որում, ձեռք բերված փաստական տվյալներով պարզվել է, որ բժշկական սպասարկում իրականացնող և համապատասխան լիազորություններով օժտված պաշտոնատար անձինք պատվաստված լինելու կեղծ սերտիֆիկատ, կամ առանց նմուշառման կորոնավիրուսի թեստի կեղծ բացասական պատասխաններ ստացած քաղաքացիներից անձամբ կամ միջնորդների միջոցով վերը նկարագրված ակնհայտ ապօրինի գործողությունների համար ստացել են տարբեր չափերի՝ 5000-ից մինչև 40.000 ՀՀ դրամ կաշառք:

Վերոնշյալ հանցագործությունների առթիվ ՀՀ ԱԱԾ-ում և ոստիկանությունում հարուցվել է 20 քրեական գործ, որոնք վերաբերում են Երևան քաղաքի և Շիրակի, Արարատի, Գեղարքունիքի մարզերի բազմաթիվ բուժհաստատություններին, հիմնականում՝ պոլիկլինիկաներին:

Քրեական գործերով նախնական տվյալներով պատվաստման բովանդակությամբ կեղծ սերտիֆիկատներ է ստացել և դրանց հիման վրա «ԱՐՄԵԴ» համակարգում ապօրինաբար գրանցվել, կամ կորոնավիրուսի թեստի կեղծ բացասական պատասխաններ է ստացել ընդհանուր 310 քաղաքացի:

Ձեռք բերված բավարար ապացույցների համակցությամբ քրեական գործերով արդեն իսկ մեղադրանքներ են առաջադրվել ընդհանուր 15 անձի, որոնցից 9-ը կալանավորվել է:

Քրեական գործերը գտնվում են նախաքննության փուլում: Դատախազության հետևողական հսկողության ներքո ձեռնարկվում են քննչական, դատավարական, օպերատիվ-հետախուզական լայնածավալ միջոցառումներ՝ նմանատիպ այլ դրսևորումներ բացահայտելու, պարզված դեպքերով առերևույթ հանցավոր գործակցության մեջ ներգրավված անձանց ամբողջական շրջանակները ի հայտ բերելու, յուրաքանչյուրի գործողությանը իրավական գնահատականներ տալու ուղղությամբ:

Պետք է փաստել, որ նման չարաշահումները լրջորեն սպառնում են հանրապետության առողջապահական անվտանգությանը, խոչընդոտում պետության կողմից իրականացվող հակահամաճարակային և բնակչության առողջության պահպանման միջոցառումների արդյունավետությանը:

Ելնելով վերոնշյալից՝ ինչպես քաղաքացիներին, այնպես էլ Covid-19 համավարակի տարածման կանխարգելման միջոցառումներում ներգրավված բուժաշխատողներին, հանրային ծառայողներին ՀՀ դատախազությունը իր պաշտոնական կայքէջի միջոցով պարբերաբար հորդորում է զերծ մնալ նման անպատասխանատու, ինչպես իրենց, այնպես էլ հանրության առողջությունը վտանգող և քրեորեն հետապնդելի քայլերից: ՀՀ դատախազության մոտեցումը նման դեպքերում լինելու է անվերապահորեն խիստ, կիրառվելու են իրավաչափ և օրինական բոլոր անհրաժեշտ ներգործության միջոցները՝ նման հանցագործություններ կատարած բոլոր անձանց քրեական համաչափ պատասխանատվության ենթարկելու համար:

2021թ. օգոստոսի 30-ին ուժի մեջ է մտել ծանր վիրավորանքի քրեականացման վերաբերյալ ՀՀ քրեական օրենսգրքում կատարված լրացումը: Համաձայն վերջինիս՝ քրեական պատասխանատվություն է նախատեսվում հայիոյելու կամ արժանապատվությունն այլ ծայրահեղ անպարկեշտ եղանակով անձին վիրավորելու, այդպիսիք պարունակող նյութերը, նաև անձի՝ հանրային գործունեությամբ պայմանավորված, տեղեկատվական կամ հաղորդակցական տեխնոլոգիաներն օգտագործելով կամ հրապարակային այլ եղանակով տարածելու, նշված արարքները պարբերաբար կատարելու համար: Ընդ որում՝ տվյալ հոդվածի իմաստով «հանրային գործունեություն» է համարվում անձի կողմից լրագրողական, հրապարակախոսական գործունեության, ծառայողական պարտականությունների կատարման, հանրային ծառայության կամ հանրային պաշտոն զբաղեցնելու, հասարակական կամ քաղաքական գործունեության հետ կապված վարքագիծը:

ՀՀ գլխավոր դատախազությունում ամփոփվել է 2021թ. ընթացքում արձանագրված՝ նշված հանցավոր արարքով քրեական շարժընթացը:

Այսպես, 2021թ. ընթացքում ՀՀ քրեական օրենսգրքի 137.1-րդ հոդվածի հատկանիշներով հարուցվել է 263 քրեական գործ, որոնցից 25-ի դեպքում կայացվել է վարույթը կարճելու, 5-ի դեպքում՝ վարույթը կասեցնելու մասին որոշում, 11-ը միացվել է այլ քրեական գործերի:

214 քրեական գործով նախաքննությունը շարունակվել է: ՀՀ քրեական օրենսգրքի 137.1-րդ հոդվածով նախատեսված հանցավոր արարքներ կատարելու համար մեղադրանք է առաջադրվել 31 անձի: 8 քրեական գործ մեղադրական եզրակացությամբ ուղարկվել է դատարան:

Հաշվի առնելով այս արարքի նոր քրեականացման պատճառով նոր քրեական պրակտիկայի ձևավորման հանգամանքը, ինչպես նաև այն իրողությունը, որ վերջին շրջանում լայն տարածում գտած՝ հրապարակայնորեն ծանր վիրավորանք հասցնելու բացասական, հանցածին երևույթների կանխարգումը, այդ կերպ հանրային հարաբերություններում առկա լարվածությունը վերացնելու անհրաժեշտությունը ՀՀ դատախազության համար առանցքային խնդիր է, հանրությանը պարբերաբար տեղեկացվում է դրա դեմ տարվող քրեաիրավական պայքարի ընթացիկ արդյունքների մասին:

ՀՀ դատախազության կողմից այս հանցատեսակի դեմ պայքարը կարևորվում է նրանով, որ հայիոյանքով, անձի արժանապատվությունն այլ ծայրահեղ անպարկեշտ եղանակով վիրավորանքով ուղեկցվող խոսույթն ինքնին նաև այլ բնույթի հանցագործություններ ծնող, դրանց կատարմանը նպաստող էական գործոն է:

Հաշվի առնելով վերոգրյալը, ՀՀ գլխավոր դատախազությունը հասարակության բոլոր անդամներին իր պաշտոնական կայքէջի միջոցով պարբերաբար հորդորում է ձեռնպահ մնալ վիրավորանքը և դրա ծանր դրսևորումները հանրային հարաբերություններում կիրառելուց՝ ոչ միայն անխուսափելի քրեական պատասխանատվության չենթարկվելու, այլ նաև հանրային խոսակցական և վարքագծային մշակույթում ատելության խոսքն օրինաչափության չվերածելու, հանրային համակեցության և համերաշխության մթնոլորտը վերականգնելու համար:

Հայաստանի Հանրապետության դատախազությունում ուսումնասիրվել և ամփոփվել են ՀՀ Սահմանադրությամբ երաշխավորված անձեռնմխելիությունից օգտվող բարձրաստիճան պաշտոնատար անձանց վերագրվող առերևույթ հանցագործության դեպքերով քրեական վարույթ նախաձեռնելու և անձեռնմխելիությունը հաղթահարելու իրավակարգավորումները և նշված վարույթներով դատախազական հսկողության ու դատավարական ղեկավարման վիճակը:

Կատարված ուսումնասիրությամբ պարզվել է, որ գործնականում առավել հաճախ առաջանում են խնդիրներ դատավորների անձեռնմխելիության հաղթահարման գործընթացում, ուստի ուսումնասիրության շրջանակում մանրամասն անդրադարձ է կատարվել քրեական վարույթի շրջանակներում դատավորների անձեռնմխելիության երաշխիքի հաղթահարման կապակցությամբ առաջացած խնդիրներին և դրանց լուծմանն ուղղված մոտեցումներին, ինչի արդյունքում կատարվել են հետևյալ եզրահանգումները.

ա) Բոլոր այն դեպքերում երբ անձեռնմխելիությունից օգտվող դատավորի նկատմամբ հարուցվում է քրեական հետապնդում, իրավասու մարմնին դիմելու և թույլտվություն ստանալու անհրաժեշտության կամ բացակայության հարցը լուծելու համար անհրաժեշտ է պարզել, թե արդյոք կատարված ենթադրյալ ապօրինի գործողությունները բխել են այդ անձի կարգավիճակից, այլ կերպ՝ կապված են եղել արդյոք այդ գործողությունները նրա

մասնագիտական գործունեության հետ, թե՛ ոչ: Դատավորի լիազորություններից դուրս (անկախ հեղինակությունից օգտվելու կամ պաշտոնեական դիրքն օգտագործելու հանգամանքից) որևէ հանրորեն վտանգավոր արարք կատարելու դեպքում վերջինիս անձեռնմխելիության հաղթահարման անհրաժեշտություն չի պահանջվում:

բ) ՀՀ քրեական օրենսգրքի 314.2-րդ և 314.3-րդ հոդվածներով նախատեսված ենթադրյալ արարքներ կատարելու համար դատավորի նկատմամբ քրեական հետապնդում հարուցելու դեպքում՝ վերջինիս անձեռնմխելիության հաղթահարման անհրաժեշտություն չի պահանջվում:

գ) Բոլոր այն դեպքերում երբ քրեական գործ հարուցելու մասին որոշման մեջ մատնանշվում է կոնկրետ դատավորի՝ որպես ենթադրյալ արարք կատարողի, կամ այդպիսի տվյալներ չեն մատնանշվում, մինչդեռ որոշման նկարագրական-պատճառաբանական մասում արտացոլված տեղեկություններն ուղղակիորեն վկայում են այդ անձի մասին՝ քրեական գործ հարուցելուն նախորդող ժամանակահատվածում ՀՀ բարձրագույն դատական խորհուրդ դիմելու անհրաժեշտությունը բացակայում է:

դ) Նկատի ունենալով, որ դատավորի կողմից իր լիազորությունների հետ չկապված ենթադրյալ հանրորեն վտանգավոր արարք կատարելու կապակցությամբ վերջինիս անձեռնմխելիությունը հաղթահարելու անհրաժեշտությունը բացակայում է, մինչդեռ յուրաքանչյուր դեպքում դատավորի նկատմամբ քրեական հետապնդման հարուցումը և տվյալ գործով մինչդատական քրեական վարույթի նկատմամբ դատախազական հսկողությունն իրականացնում է գլխավոր դատախազը կամ նրա հանձնարարությամբ՝ տեղակալը, ուստի գտնում ենք, որ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ Սահմանադրական օրենքի 9-րդ հոդվածի 6-րդ մասի և «Դատական օրենսգրք» ՀՀ Սահմանադրական օրենքի 51-րդ հոդվածի 6-րդ մասի կարգավորումների լույսի ներքո բոլոր այն դեպքերում, երբ անձեռնմխելիությունից օգտվող դատավորի ենթադրյալ հանրորեն վտանգավոր արարքի կապակցությամբ հարուցվում է քրեական գործ, սակայն այդ արարքը կապված չէ վերջինիս լիազորությունների իրականացման հետ, ապա նպատակահարմար է, որպեսզի քրեական գործ հարուցելու մասին որոշումը (նկատի ունենալով, որ այն իրավական հետևանքների առումով հավասարվում է անձին մեղադրանք առաջադրելու մասին որոշմանը) կայացվի ՀՀ գլխավոր դատախազի կողմից կամ հանձնարարության առկայության դեպքում՝ ՀՀ գլխավոր դատախազի տեղակալի կողմից:

Նշվածի կապակցությամբ հարկ ենք համարում նաև նշել, որ ՀՀ Սահմանադրական դատարանը, ՍԴՈ-1619 որոշմամբ քննության առնելով պատգամավորական անձեռնմխելիության հարցը, արտահայտել է որոշակի իրավական դիրքորոշումներ, որոնք հակասում են այս հարցի վերաբերյալ ՀՀ դատախազության դիրքորոշումներին:

Մասնավորապես, ՀՀ դատախազության դիրքորոշումը, հիմնվելով ՀՀ Սահմանադրության 96-րդ հոդվածի տառացի մեկնաբանության և պատգամավորական անձեռնմխելիության հայեցակարգի հիմքում ընկած գործառութային անհրաժեշտության գաղափարի վրա, եղել է այն, որ ՀՀ Ազգային ժողովի պատգամավորի

անձեռնմխելիությունը վերաբերում է արդեն իսկ այդպիսի կարգավիճակ ունեցողի նկատմամբ քրեական հետապնդում հարուցելուն և նրան ազատությունից զրկելուն: Այն ոչ մի դեպքում չի ենթադրում, որ ՀՀ Ազգային ժողովից համաձայնություն պետք է հայցվի, և Ազգային ժողովը համաձայնություն պետք է տա նաև նախքան պատգամավորի կարգավիճակ ստանալն անձի նկատմամբ սկսված քրեական հետապնդմանը կամ արդեն իսկ տեղի ունեցած ազատությունից զրկմանը, դրանք շարունակելուն:

Սահմանադրական դատարանի որոշումից ակնհայտ է, որ վերջինս քրեական հետապնդում հարուցելուց անձեռնմխելիության կապակցությամբ փաստացի համաձայնել է վերը նշված հստակ, սահմանադրի պարզ կամքն արտահայտող մոտեցմանը և գտել, որ նախքան պատգամավորի կարգավիճակ ստանալը անձի նկատմամբ հարուցված քրեական հետապնդումը պատգամավորի կարգավիճակ ստանալուց հետո շարունակելու համար ՀՀ Ազգային ժողովի համաձայնություն չի պահանջվում:

Միևնույն ժամանակ, Սահմանադրական դատարանը բացարձակ անկանխատեսելիորեն հակառակ մոտեցում է ցուցաբերել նախքան պատգամավորի կարգավիճակ ստանալը տեղի ունեցած ազատությունից զրկումը անձի կողմից պատգամավորի կարգավիճակ ստանալուց հետո շարունակելու կապակցությամբ և փաստել, որ պատգամավորի կարգավիճակ ստանալուց հետո նախքան այդ տեղի ունեցած ազատությունից զրկումը շարունակվել չի կարող՝ դրա հիմքում անհասկանալիորեն դնելով այն պատճառաբանությունը, որ պատգամավորի կարգավիճակ ստանալուց հետո կոնկրետ անձի նկատմամբ նախկինում տեղի ունեցած ազատությունից զրկումը շարունակելը կարող է խոչընդոտել Ազգային ժողովի գործունեությանը:

Սահմանադրական դատարանի դիրքորոշումը նախ խնդրահարույց է այն առումով, որ պատգամավորական անձեռնմխելիության չարաշահման, այն՝ որպես նախկինում կատարած հանցանքի համար ենթադրվող պետական հարկադրանքի միջոցից խուսափելու միջոց դիտարկելու հիմքեր է տալիս: Այս առումով հատկանշական է հենց Սահմանադրական դատարանի որոշմամբ արձանագրված այն հանգամանքը, որ պատգամավորական անձեռնմխելիության հաղթահարման գործընթացը քաղաքական բաղադրիչ ունի, և դրա արդյունքը կախված է Ազգային ժողովում ներկայացված քաղաքական ուժերի կամքից: Նման մոտեցմամբ ստացվում է, օրինակ, որ անձը, որի նկատմամբ սպանության կամ բռնաբարության համար որպես պատիժ նշանակվել է ազատազրկում ավելի քան տասը տարի ժամկետով, կարող է ընդգրկվել թեկնածուների ցուցակում, ձեռք բերել պատգամավորի կարգավիճակ և ուղղակի ազատվել քրեական պատասխանատվությունից:

Այս առումով խեղաթյուրվում է նաև անձեռնմխելիության հիմքում ընկած գործառութային անհրաժեշտության գաղափարը: Բանն այն է, որ ՀՀ Ազգային ժողովի պատգամավորին անձեռնմխելիություն շնորհված է իբրև պատգամավորի՝ նրա գործունեության ազատությունն ապահովելու, դրանով պայմանավորված՝ քրեական հետապնդումը և ազատությունից զրկելը բացառելու նպատակով: Ավելի պարզ՝ պատգամավորն անձեռնմխելի է, որպեսզի իր գործունեության ընթացքում կաշկանդված չլինի՝ դրանով անմիջականորեն կամ անուղղակիորեն պայմանավորված հետապնդման

ենթարկվելու մտավախությամբ: Հետևաբար, այնքանով, որքանով, նախքան պատգամավորի մանդատն ստանալը, անձի նկատմամբ հարուցված և սկսված քրեական հետապնդումը, տեղի ունեցած ազատությունից զրկումը չեն էլ կարող պայմանավորված լինել նրա պատգամավորական գործունեությամբ, չեն կարող կապված լինել դրա ազատությունը սահմանափակելու հետ, հետևաբար դրա նկատմամբ պատգամավորական անձեռնմխելիությունը տարածվել չի կարող:

Բացի այդ, Սահմանադրական դատարանի որոշումը իրավական անկանխատեսելիության, սահմանադրի կամքի խեղաթյուրման լուրջ վտանգներ է ներկայացնում մեկ այլ առումով ևս: Խնդիրն այն է, որ պատգամավորի նկատմամբ քրեական հետապնդում հարուցելու և նրան ազատությունից զրկելու կապակցությամբ պատգամավորական անձեռնմխելիության՝ ամբողջությամբ նույնական իրավակարգավորումները Սահմանադրական դատարանի որոշմամբ անհասկանալի կերպով ենթարկվել են սկզբունքորեն տարբերակված մեկնաբանության այն դեպքում, երբ մեջբերված սահմանադրական դրույթից ակնհայտ է, որ սահմանադրի կամքը այդ երկու դեպքը միատեսակ իրավակարգավորման ենթարկելն է: Ավելի պարզ՝ ՀՀ Սահմանադրության 96-րդ հոդվածի դրույթից ակնհայտ է, որ սահմանադրի միասնական կամքն այն է, որ պատգամավորական անձեռնմխելիությունը տարածվում է քրեական հետապնդում հարուցելու և ազատությունից զրկելու նկատմամբ, իսկ նախքան պատգամավորի մանդատն ստանալը հարուցված քրեական հետապնդումը և տեղի ունեցած ազատությունից զրկումը շարունակելու նկատմամբ չի տարածվում: Այնինչ, Սահմանադրական դատարանը, փաստացի տարբերակված մեկնաբանության ենթարկելով սահմանադրի միասնական մոտեցումը, գտել է, որ նախքան պատգամավորի կարգավիճակ ստանալը հարուցված քրեական հետապնդումը շարունակելու համար ՀՀ Ազգային ժողովի համաձայնությունը չի պահանջվում, իսկ ազատությունից զրկումը շարունակելու համար՝ պահանջվում է: Այսպիսի մեկնաբանությունը մտահոգություն է առաջացնում, որ սահմանադրական հստակ ու միանշանակ կարգավորման ենթարկված ցանկացած հարցի՝ նաև հետագայում անկանխատեսելի, սահմանադրի միանշանակ կամքին հակառակ մեկնաբանությունները բացառված չեն:

Անհրաժեշտ ենք համարում նշել նաև, որ ՀՀ Սահմանադրական դատարանը որոշմամբ արձանագրել է, որ անձեռնմխելիությունից հրաժարվելը կամ այն սահմանափակելը կայացած և իրական ժողովրդավարական պետություններում դրսևորվող միտում է: Եվ չնայած այդ կերպ անձեռնմխելիությունն ուժեղացնելը դիտարկվում է որպես ժողովրդավարական չհամարվող պետություններին բնորոշ երևույթ՝ ՀՀ Սահմանադրական դատարանն իր վտանգավոր իրավամեկնաբանությամբ փաստացի ինքն է ուժեղացնում այդ ինտիստուտը:

2021թ. ՀՀ դատախազությունում ամփոփվել են նաև 2020թ. նոյեմբերի 10-ին ստորագրված՝ արցախյան պատերազմի հրադադարի հաստատման եռակողմ հայտարարության հրապարակումից հետո արձանագրված՝ պատերազմի ընթացքում անհետ կորած, զոհված, ինչպես նաև գերության մեջ հայտնված զինծառայողների

ծնողներից, հարազատներից խարդախությամբ խոշոր չափերի գումարներ հափշտակելու դեպքերը:

Մասնավորապես, անձինք տարբեր եղանակներով կապեր են հաստատել ՀՀ ԶՈՒ զոհված, անհայտ կորած համարվող կամ Ադրբեջանում գերության մեջ գտնվող զինծառայողների ծնողների, հարազատների հետ՝ ներկայանալով որպես բարձրաստիճան զինվորականներ կամ ՀՀ ԱԱԾ-ի, այլ երկրի անվտանգության ծառայությունների ներկայացուցիչների հետ սերտ կապեր ունեցողներ: Շահելով ծնողների, հարազատների վստահությունը՝ այդ անձինք վերջիններիս հավաստիացրել են, որ հստակ տեղեկություններ ունեն նրանց որդու ողջ լինելու, Ադրբեջանի կոնկրետ բնակավայրում կամ կոնկրետ քրեակատարողական հիմնարկում գտնվելու վերաբերյալ, ունեն հնարավորություններ միջնորդավորված, այլ երկրներում իրենց անձնական կապերն օգտագործելով, համապատասխան գումարի, կաշառքի դիմաց ապահովելու գերության մեջ գտնվող իրենց հարազատի բուժումը, ինչպես նաև գերությունից ազատումը և երրորդ երկրի տարածքով ՀՀ տեղափոխումը:

Առանձին դեպքերում նրանց հաջողվել է նշված պատրվակներով ստանալ առաջարկված խոշոր չափերի գումարների մի մասը, սակայն խարդախությամբ նրանցից հափշտակություն կատարելու իրենց հանցավոր մտադրությունները տվյալ անձինք մեծամասամբ մինչև վերջ իրականացնել չեն կարողացել, քանի որ իրացված օպերատիվ-հետախուզական և այլ միջոցառումների արդյունքում բռնվել են ՀՀ իրավապահ մարմինների կողմից:

Գերության մեջ գտնվող, անհետ կորած կամ զոհված անձանց հարազատներից վերոնշյալ սխեմայով հափշտակություններ կատարելու փաստերով ՀՀ քրեական օրենսգրքի 178-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետի, կամ նույն հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ և 5-րդ կետերի, 34-178-րդ հոդվածի հատկանիշներով հարուցվել է 12 քրեական գործ: Կատարված նախաքննության արդյունքում 9 քրեական գործով 9 անձի նկատմամբ նույն հոդվածներով առաջադրվել են մեղադրանքներ, որոնցից 8-ի նկատմամբ որպես խափանման միջոց է ընտրվել կալանավորումը, իսկ 1-ի նկատմամբ՝ ստորագրությունը՝ չհեռանալու մասին:

8 քրեական գործ՝ 8 անձի վերաբերյալ մեղադրական եզրակացություններով ուղարկվել է ընդհանուր իրավասության առաջին աստիճանի դատարան, որոնցով ներկայումս դատաքննությունը շարունակվում է:

2021թ. ՀՀ դատախազության հիմնական առաջնահերթություններից է եղել հունիսի 20-ին նախատեսված Ազգային ժողովի արտահերթ ընտրությունների պատշաճ իրականացման, դրա շրջանակներում ընտրական և ընտրություններին առնչվող այլ հանցավոր դրսևորումների կանխարգելման, հակազդման բացահայտման, արձանագրված հանցավոր դեպքերը պատշաճ իրավական ընթացակարգերով ստուգման առարկա դարձնելու, քաղաքացիների ազատ կամարտահայտության ապահովման ուղղությամբ իրավապահ մարմինների համակարգված գործունեության ապահովումը:

Մասնավորապես, 2021թ. հունիսի 20-ին նշանակված ՀՀ Ազգային ժողովի արտահերթ ընտրությունների նախապատրաստման և անցկացման ընթացքում հնարավոր

ընտրական հանցագործությունների վերաբերյալ հրապարակումները, քաղաքացիների հաղորդումներն ու ահազանգերը գրանցելու և հաշվառելու, հաղորդումների քննարկման և դրանց հիման վրա նախապատրաստվող նյութերի ու հարուցված քրեական գործերի՝ նախաքննության նկատմամբ դատախազական հսկողության արդյունավետությունը բարձրացնելու նպատակով, ՀՀ գլխավոր դատախազի հրամանով ՀՀ գլխավոր դատախազությունում ստեղծվել է աշխատանքային խումբ:

Բացի այդ, ՀՀ գլխավոր դատախազը, մինչև ընտրական գործընթացի սկիզբը, ՀՀ ազգային անվտանգության ծառայության տնօրենի, ՀՀ ոստիկանության պետի, ՀՀ հատուկ քննչական ծառայության պետի տեղակալի, ՀՀ դատախազությունում ստեղծված աշխատանքային խմբի անդամների մասնակցությամբ անցկացրել է խորհրդակցություն, որի ընթացքում հստակ և մանրամասն մատնանշել է այն հիմնական թիրախները, որոնց չեզոքացմանը, կամ որոնց շրջանակներում հնարավոր ընտրական հանցագործությունների բացահայտմանը, դրանք կատարող անձանց պատասխանատվության ենթարկելուն պետք է ուղղվեին իրավապահների համատեղ ջանքերը:

ՀՀ գլխավոր դատախազը նաև կարևորել է ընտրական խախտումների դեմ պայքարում պատասխանատու, բարեխիղճ, ազատ ու թափանցիկ ընտրություններ անցկացնելու հարցում շահագրգիռ քաղաքացիների հետ իրավապահ մարմինների աշխատանքը, և ստացված հանցավոր ընտրախախտումների վերաբերյալ տեղեկություններին, ահազանգերին իրավապահ համակարգի արագ արձագանքելու անհրաժեշտությունը:

Խորհրդակցության ընթացքում քննարկվել են ընտրությունների նախապատրաստման և անցկացման ընթացքում հնարավոր ընտրական հանցագործությունների վերաբերյալ հրապարակումները, քաղաքացիների հաղորդումներին և ահազանգերին պատշաճ արձագանքելու, ստուգման առարկա դարձնելու, քրեադատավարական գործընթացներ նախաձեռնվելու դեպքում յուրաքանչյուր օղակի կողմից իր պարտականությունների կատարման անխափան ընթացքն ապահովելու կառուցակարգերը, աշխատանքային հնարավոր խնդիրները, դրանց կարգավորման եղանակները:

ՀՀ գլխավոր դատախազի կողմից տրվել են իրավապահ մարմինների արդյունավետ համագործակցության երաշխավորմանն ուղղված կոնկրետ հանձնարարություններ, որոնց հիման վրա կազմակերպվել են իրավապահ մարմինների աշխատանքները:

Ընտրարշավի շրջանում ՀՀ գլխավոր դատախազն ընդունել է Անկախ պետությունների համագործակցության դիտորդական առաքելության շտաբի պատվիրակությանը: Հանդիպման ընթացքում քննարկվել են ընտրությունների ամբողջ ընթացքում դիտորդական առաքելության և ՀՀ դատախազության միջև հաղորդակցության ու գործակցության եղանակներին, ՀՀ իրավապահ մարմինների կողմից ընտրական հանցավոր իրավախախտումների դեմ համակարգված պայքարի ընթացիկ արդյունքներին, այս ուղղությամբ ՀՀ դատախազության նախաձեռնություններին վերաբերող հարցեր: ՀՀ գլխավոր դատախազն ընտրությունների ընթացքի վերահսկելիության մակարդակի բարձրացման տեսանկյունից կարևոր է համարել արտահերթ ընտրություններին

դիտորդական առաքելությունների և, մասնավորապես, ԱՊՀ դիտորդական խմբի ներկայությունն ու մասնակցությունը: Նա հավելել է, որ դատախազությունը հանձնառու է առաջիկա ընտրությունների օրինականությունը, ժողովրդավարության չափանիշներին համապատասխանությունն ապահովելու, մեր քաղաքացիների ազատ կամարտահայտման իրավունքը պաշտպանելու հարցում և նշել է այդ նպատակով վերջին շրջանում իրականացված ակտիվ նախաձեռնողական աշխատանքը, ներկայացրել մինչ այս պահը առերևույթ հանցավոր ընտրախախտումների վերաբերյալ հաղորդումների, ահազանգերի, դրանցով իրականացվող ստուգողական աշխատանքների, քրեական վարույթների շրջանակում իրականացվող գործողությունների արդյունքները: Դիտորդական խմբին առաջարկվել է իրենց առաքելության շրջանակում ցանկացած առերևույթ հանցավոր իրավախախտման վերաբերյալ տեղեկություններ, տվյալներ ստանալու դեպքում դրանք փոխանցել դատախազությանը՝ հավաստիացնելով, որ գլխավոր դատախազությունում ստեղծված աշխատանքային խումբն անխափան կերպով ապահովում է բոլոր հաղորդումների պատշաճ ստուգումը: ԱՊՀ դիտորդական առաքելության շտաբի ղեկավար Եվգենի Կոզյակը փոխանցել է տեղեկության փոխանակման միջոցով ՀՀ դատախազության հետ համագործակցելու դիտորդական առաքելության շահագրգռությունը: Այս առումով հանդիպման արդյունքում ձեռք են բերվել շփումներն աշխատանքային կարգով շարունակելու պայմանավորվածություններ:

Բացի այդ, ՀՀ գլխավոր դատախազն ընդունել է նաև ԵԱՀԿ/ԺՀՄԻԳ դիտորդական առաքելության պատվիրակության ղեկավար Օուեն Մերֆիին և առաքելության իրավական հարցերով վերլուծաբան Սվետլանա Չետայկինային: Արթուր Դավթյանը շնորհակալություն է հայտնել ԵԱՀԿ/ԺՀՄԻԳ դիտորդական առաքելությանը՝ մեր երկրի համար բացառիկ կարևորության՝ առաջիկա խորհրդարանական արտահերթ ընտրությունների դիտարկման գործընթացներն արդեն տևական ժամանակ իրականացնելու կապակցությամբ: Նա նշել է, որ բազմափորձ դիտորդական խմբի անաչառ ներգրավվածությունն ընտրությունների ընթացքի վերահսկելիության բարձր մակարդակի ապահովման կարևոր նախադրյալներից է: ՀՀ գլխավոր դատախազը շեշտել է, որ ՀՀ դատախազության նախաձեռնողականությամբ իրավապահ մարմինները, առաջնորդվելով քաղաքական զսպվածության և բացարձակ անաչառության սկզբունքով, մոբիլիզացրել են անհրաժեշտ բոլոր ռեսուրսները՝ ինչպես ընտրարշավի, այնպես էլ բուն քվեարկության օրը, նաև հետընտրական շրջանում, գործընթացների օրինականությունն ապահովելու, քաղաքացիների, ընտրությունների մասնակից ուժերի, այլ սուբյեկտների իրավունքները պաշտպանելու նպատակով: Հավաստիացվել է, որ լիարժեք անհանդուրժողականություն է դրսևորվելու ընտրական հանցավոր ցանկացած դրսևորման նկատմամբ, և այդ հարցում լիարժեք հավասարություն է լինելու բոլոր մասնակիցների նկատմամբ՝ անկախ նրանից՝ քաղաքական որ բևեռն են ներկայացնում: Դիտորդական խմբի ներկայացուցիչներին տեղեկացվել է այդ նպատակով գլխավոր դատախազության իրականացրած նախապատրաստական աշխատանքների մասին, այդ շրջանակում ներկայացվել են հնարավոր ընտրական խախտումների վերաբերյալ հրապարակումների, հաղորդումների և ահազանգերի գրանցման, հաշվառման, դրանց ստուգման, նախապատրաստվող նյութերի

ու հարուցված քրեական գործերի նախաքննության նկատմամբ դատախազական հսկողության միասնականության ապահովման նպատակով ՀՀ գլխավոր դատախազությունում ստեղծված աշխատանքային խմբի գործունեության ընթացիկ արդյունքները, ընտրությունների ընթացքում քրեական օրենքով արգելված արարքների, դրանց համար նախատեսված պատիժների վերաբերյալ հանրության իրազեկվածությունն ապահովելու նպատակով իրականացված միջոցառումները: ԵԱՀԿ/ԺՀՄԻԳ դիտորդական առաքելության խմբի ղեկավարը նշել է, որ երկարաժամկետ դիտորդներն ուշիուշով հետևում են նախընտրական գործընթացներին, իսկ քվեարկության նախօրեին Հայաստան կժամանի նաև կարճաժամկետ դիտորդների մեծաթիվ խումբը, և հանրապետության ողջ տարածքի ընդգրկմամբ կիրականացվի դիտարկում: Յոհան Մերֆին հավելել է, որ COVID19-ով պայմանավորված գլոբալ սահմանափակումներ մտցվելուց հետո առաջին անգամ են որևէ երկրում կարճաժամկետ դիտորդներ տեղակայում, ինչը վկայում է, թե որքան լուրջ է մոտենում առաքելությունը Հայաստանում սպասվող ընտրություններին: Հանդիպման ընթացքում մանրամասն քննարկվել են ՀՀ քրեական օրենսգրքում կատարված բարեփոխումներին, քաղաքացիների հանցավոր արարքներից զերծ պահելուն ուղղված իրազեկման աշխատանքներին, գրանցված առերևույթ ընտրական հանցագործությունների դեպքերով կատարվող ստուգողական աշխատանքների, քննությունների ընթացիկ դրությանը վերաբերող հարցեր: ՀՀ գլխավոր դատախազն ընդգծել է, որ իրավապահ մարմիններն ընտրական հանցագործությունների հակազդման շատ ավելի լայն գործիքակազմ ունեն: ՀՀ քրեական օրենսգրքում ընտրական հանցագործությունների զգալի մասի սանկցիաների խստացմամբ նախկինում միջին ծանրության համարվող հանցավոր արարքները դարձան ծանր, ինչը հնարավորություն է տալիս հանցագործությունների լիարժեք բացահայտման համար կիրառել օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումների ավելի լայն գործիքակազմ: Ընտրություններից առաջ քրեական օրենսգրքում կատարված լրացումներով և փոփոխություններով քրեականացվել են նախընտրական քարոզչությանը խոչընդոտելու, ընտրատեղամասում կամ դրա հարակից շրջանում բռնություններ կիրառելու կամ նման սպառնալիքներ տալու արարքները, որոնք կարևոր են ընտրարշավների և բուն քվեարկության բնականոն, անվտանգ ընթացքն ապահովելու տեսանկյունից: Ընդգծվել է, որ ինչպես ընտրական մյուս սուբյեկտներին, այնպես էլ դիտորդական առաքելություններին դատախազությունը մոտենում է որպես գործընկերների, և պատրաստ է լայն համագործակցության՝ օրինական, թափանցիկ և լեգիտիմ ընտրությունների անցկացումը երաշխավորելու նպատակով: Նախընտրական շրջանում ընտրողների զգոնությունը բարձրացնելու, ընտրական հանցագործություններից զերծ մնալու, ընտրական հանցագործությունների համար նախատեսված պատժաչափերի խստացման, նոր արարքների քրեականացման, իրենց ընտրական իրավունքի նկատմամբ հանցավոր ոտնձգությունների առերեսվելու դեպքում անկաշկանդ իրավապահ մարմիններին տեղեկացնելու և նրանց հետ համագործակցության վերաբերյալ համապատասխան ազդակները փոխանցելու նպատակով ՀՀ գլխավոր դատախազությունն իրականացրել է հանրային իրազեկման արշավ:

2021թ. հունիսի 20-ին կայացած ՀՀ Ազգային ժողովի արտահերթ ընտրությունների ողջ ընթացքում, ՀՀ գլխավոր դատախազությունը, աշխատանքային խմբի ռեսուրսներով, ՁԼՄ-ների և համացանցի մշտադիտարկման միջոցով, նախընտրական շրջանում, քվեարկության օրը և հետընտրական շրջանում իրականացրել է ընտրական իրավախախտումների վերաբերյալ տվյալների հավաքագրման, գործընթաց: Ընտրությունների ընթացքում հնարավոր ընտրական իրավախախտումների վերաբերյալ տեղեկության ստացման, այդ նպատակով հանրության հետ անմիջական հաղորդակցություն ապահովելու, ինչպես նաև ընտրական գործընթացում ներգրավված սուբյեկտների կողմից ընտրական հանցավոր իրավախախտումների վերաբերյալ ահազանգերին, բարձրացված հրատապ խնդիրներին օպերատիվ արձագանքելու նկատառումներով ՀՀ գլխավոր դատախազությունում գործարկվել է թեժ գիծ:

Ընդհանուր առմամբ, ինչպես ՀՀ դատախազությունը, այնպես էլ այլ իրավապահ մարմինները ստացել և ուսումնասիրել են վերոնշյալ բնույթի ենթադրյալ հանցավոր իրավախախտումների վերաբերյալ 861 հաղորդում և ահազանգ: Դրանցից՝

- 269-ը՝ զանգվածային լրատվամիջոցների հրապարակումներ են,
- 281-ը՝ ֆիզիկական անձի կողմից, այդ թվում՝ նաև ՀՀ դատախազության թեժ գծի միջոցով ստացված հաղորդումներ,
- 2-ը՝ Մարդու իրավունքների պաշտպանի գրասենյակից ստացված գրություններ,
- 106-ը՝ սոցիալական ցանցերում քաղաքացիների կողմից կատարված գրառումներ,
- 203-ը՝ ոստիկանության աշխատակիցների կողմից ստացված օպերատիվ տվյալներ:

Նախաքննության և հետաքննության մարմիններին ուղարկված հաղորդումների առթիվ, ընդհանուր առմամբ, հարուցվել է 87 քրեական գործ, որոնցով որպես մեղադրյալ ընդհանուր անցել է 91 անձ: Ընդ որում՝ վերջիններից 67-ին կամ ընդհանուրի շուրջ 73.5 տոկոսին մեղադրանքն առաջադրվել է ընտրակաշառքի հետ կապված հանցագործություններ կատարելու համար: 2022թ. հունվարի 1-ի դրությամբ քրեական գործերից 14-ի վարույթը կասեցվել է, 24 քրեական գործով կայացվել են քրեական գործի վարույթը կարճելու, քրեական հետապնդում չիրականացնելու, որոշ դեպքերում՝ նաև քրեական հետապնդումը դադարեցնելու որոշումներ:

Նախաքննության փուլում շարունակել է մնալ 20 քրեական գործ, որոնցով մեղադրյալի կարգավիճակով անցել է 34 անձ:

Այդ թվում՝

- 24-ին՝ ընտրակաշառք տալու, ընտրակաշառք ստանալու, ընտրակաշառքի միջնորդության, ընտրակաշառք տալու փորձի, օժանդակության կամ կազմակերպելու,
- 6-ին՝ քվեարկության գաղտնիությունը խախտելու,
- 1-ին՝ մեկից ավելի անգամ կամ այլ անձի փոխարեն քվեարկելու կամ քվեարկելու փորձ կատարելու,
- 1-ին՝ մի խումբ անձանց կողմից պաշտոնեական դիրքի օգտագործմամբ ընտրական իրավունքի իրականացմանը խոչընդոտելու նախապատրաստության,

- 1-ին՝ բռնություն գործադրելով կամ դա գործադրելու սպառնալիքով նախընտրական քարոզչությանը մասնակցելուն կամ նախընտրական քարոզչությանը մասնակցելուց հրաժարվելուն հարկադրելու կամ նախընտրական քարոզչությանը մասնակցելուն կամ հանրաքվեի քարոզչություն կատարելուն որևէ եղանակով խոչընդոտելու,

- 1-ին՝ տեղամասային կենտրոնում կամ դրան հարող տարածքում բռնություն գործադրելու, կամ տեղամասային կենտրոնում կամ դրան հարակից տարածքում բռնություն գործադրելու համար և զենքով տեղամասային կենտրոն մուտք գործելու համար:

Բոլոր գործերով մեղադրյալներից 8-ը եղել է արտահերթ խորհրդարանական ընտրություններին մասնակցած կուսակցության կամ կուսակցության դաշինքի թեկնածու, մասնավորապես՝ 2-ը՝ «Հայաստան» դաշինքի, 4-ը՝ «Պատիվ ունեն» դաշինքի, 1-ը՝ «Բարգավաճ Հայաստան» կուսակցության, 1-ը՝ «Վերելք» կուսակցության պատգամավորության թեկնածուների ցուցակներում ընդգրկված անձինք: Մեղադրյալներից 24-ի, այդ թվում՝ պատգամավորության բոլոր թեկնածուների նկատմամբ որպես խափանման միջոց է ընտրվել կալանավորումը: Քննության ընթացքում դատախազի կամ դատարանի որոշումներով կալանավորումը անազատության հետ չկապված այլ խափանման միջոցներով փոփոխվել կամ վերացվել է 12 անձի նկատմամբ: 2022թ. հունվարի 1-ի դրությամբ կալանքի տակ շարունակել է մնալ ընտրական բնույթի հանցագործություն կատարելու համար որպես մեղադրյալ ներգրավված 6 անձ:

Ընտրություններից հետո ընկած ժամանակահատվածում մեղադրական եզրակացությամբ դատարան է ուղարկվել ընտրական և ընտրությունների հետ կապված հանցագործությունների առթիվ քննված 29 քրեական գործ:

Դրանցով դատի է տրվել ընդհանուր 53 անձ, այդ թվում՝

- 42-ին՝ մեկ կամ մի քանի անձանց ընտրակաշառք տալու, ընտրակաշառք ստանալու, առանձին դեպքերում՝ նաև ընտրակաշառքի միջնորդություն կատարելու, կամ մեկից ավելի անձանց ընտրակաշառք տալուն օժանդակելու, նախապատրաստելու,

- 4-ին՝ քարոզչական նշանակության պաստառներ վնասելու և նյութական վնաս պատճառելու հանցավոր արարքներ կատարելու,

- 2-ին՝ պաշտոնեական դիրքի օգտագործմամբ մեկ կամ մեկից ավելի անձանց կուսակցության կամ կուսակցությունների դաշինքի նախընտրական քարոզչությանը մասնակցելուն հարկադրելու,

- 1-ին՝ մեկից ավելի անգամ կամ այլ անձի փոխարեն քվեարկելու փորձ կատարելու,

- 1-ին՝ երկու և ավելի անձանց ընտրություններին մասնակցելուն, կուսակցությունների կամ դաշինքի օգտին կողմ քվեարկելուն հարկադրելու,

- 1-ին՝ մի խումբ անձանց կողմից պաշտոնեական դիրքի օգտագործմամբ ընտրական իրավունքի իրականացմանը խոչընդոտելու նախապատրաստության,

- 1-ին՝ տեղամասային կենտրոնում կամ դրան հարող տարածքում բռնություն գործադրելու,

- 1-ին՝ ընտրական գործընթացների հետ կապված ծեծի համար:

Այսինքն՝ դատի տրված անձանց շուրջ 80%-ը եղել են ընտրակաշառքի հետ կապված հանցագործություններ կատարելու համար մեղադրվողները: Դատի տրված անձանցից 11-ը արտահերթ ընտրություններին մասնակցած «Հայաստան» դաշինքի, 23-ը՝ «Պատիվ ունեմ» դաշինքի, 2-ը՝ ԲՀԿ-ի, 1-ը՝ «Վերելք» կուսակցության պատգամավորական ցուցակներում ընդգրկված կամ այդ ուժերին սատարած անձինք են: Դատարան ուղարկված գործերից 5-ով նշված ժամանակահատվածում կայացվել է մեղադրական դատավճիռ: Դրանցից 3-ով 4 անձի նկատմամբ պատիժ է նշանակվել ազատազրկումը, որոնցից 3-ի պարագայում դատարանը նշանակված պատիժը պայմանականորեն չի կիրառել՝ սահմանելով փորձաշրջան: Իսկ 2 գործով 2 անձ դատապարտվել է տուգանքի: Դատարան ուղարկված՝ 42 անձի վերաբերյալ 22 գործով դատական քննությունը շարունակվել է:

Բացի այդ, 2021թ. հոկտեմբեր, նոյեմբեր և դեկտեմբեր ամիսներին հանրապետության գրեթե բոլոր մարզերում տեղի են ունեցել խոշորացված համայնքների տեղական ինքնակառավարման մարմինների խմբավորված ընտրություններ, որոնց նկատմամբ, ինչպես ՀՀ գլխավոր դատախազությունում, այնպես էլ մարզերի դատախազություններում, իրականացվել է մշտադիտարկում՝ հնարավոր ընտրական իրավախախտումների վերաբերյալ տվյալների հավաքագրման, արձանագրման, բավարար հիմքերի դեպքում ստուգման ենթարկելու պատշաճ ընթացակարգ ապահովելու նպատակով: Մասնավորապես, ՏԻՄ ընտրությունների ողջ գործընթացի, ներառյալ՝ ընտրարշավի, քվեարկության օրվա, քվեների հաշվարկի ժամանակահատվածի վերաբերյալ իրավապահ մարմիններն ստացել են առերևույթ ընտրական կամ ընտրություններին առնչվող այլ բնույթի հանցագործությունների մասին ընդհանուր 122 հաղորդում-ահազանգ՝ ներկայացված՝ ինչպես ՁԼՄ հրապարակումներով և սոցցանցերի օգտատերերի առանձին գրառումներով, այնպես էլ ֆիզիկական անձանց, այդ թվում՝ ընտրության մասնակիցների՝ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովիների նախագահների, դիտորդների կողմից տրված հաղորդումներով, ոստիկանության աշխատակիցների զեկուցագրերով: Նշված 122 հաղորդման զգալի մասն ուղարկվել է նախաքննության մարմին՝ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 180-181-րդ հոդվածներով սահմանված կարգով նյութեր նախապատրաստելու նպատակով, իսկ մի մասի կապակցությամբ, հաշվի առնելով դրանց վերացական կամ ընդհանրական բնույթը, ոստիկանության բաժիններում նախաձեռնվել են ստուգողական գործողություններ: Դրանց արդյունքում 113 հաղորդում-ահազանգերից մեծ մասի դեպքում օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումներով ստուգման ենթակա հանգամանքները չեն հաստատվել և թողնվել են անհետևանք, իսկ մյուս մասի դեպքում նախապատրաստված նյութերով կայացվել են հանցադեպի կամ հանցակազմի բացակայության հիմքերով քրեական գործ հարուցելը մերժելու մասին որոշումներ: 9 դեպքի առթիվ հարուցվել է քրեական գործ:

Մասնավորապես՝

- 5-ը՝ առերևույթ ընտրակաշառք տալու, ստանալու հատկանիշով,
- 1-ը՝ քվեարկության գաղտնիությունը խախտելու,
- 1-ը՝ կրկնակի քվեարկության փորձ կատարելու,

- 1-ը՝ ընտրական իրավունքի իրացմանն առերևույթ խոչընդոտելու,
- 1-ը՝ ընտրական գործընթացներով պայմանավորված՝ ծանր վիրավորանք հասցնելու դեպքերի առթիվ:

Նշված քրեական գործերից մեկը՝ հարուցված կրկնակի քվեարկության փորձի փաստով, մեղադրական եզրակացությամբ ուղարկվել է դատարան, ընթանում է դատաքննություն: Ընտրակաշառք տալու և ստանալու հատկանիշներով հարուցված 3 քրեական գործով, որոնցից երկուսը միացվել է մեկ վարույթում, նախաքննությունը շարունակվում է, մյուս քրեական գործերի վարույթը կարճվել է հանցադեպի կամ հանցակազմի բացակայության հիմքով:

2021թ. ընթացքում ՀՀ քննչական մարմինների կողմից որոշակի աշխատանք է կատարվել նաև հասարակական հնչեղություն ունեցող մի շարք քրեական գործերով:

ՀՀ ԱԱԾ քննչական դեպարտամենտում քննվող թիվ 62207199/1 քրեական գործով բազմակողմանի, լրիվ և օբյեկտիվ քննություն ապահովելու նպատակով, նախաքննական մարմնի կողմից 2021 թվականի ընթացքում կատարվել են մի շարք քննչական և դատավարական գործողություններ:

Այսպես.

1999 թվականի հոկտեմբերի 27-ին Նաիրի Հունանյանի և մյուսների կողմից տեռորիստական ակտ կատարելու դեպքի առթիվ հարուցված քրեական գործով հանցավոր գործողություններին հնարավոր այլ մասնակիցների, դրանք կանխելու հնարավորություն ու պարտականություն ունեցած այլ պաշտոնատար անձանց, օգտագործված զենքերի ու ռազմամթերքի հետ առնչություն ունեցած անձանց պարզելու նպատակով հարցաքննվել կամ լրացուցիչ են հարցաքննվել բազմաթիվ անձինք, այդ թվում՝ Նաիրի Հունանյանը, Կարեն Հունանյանը, Դերենիկ Բեջանյանը, Աշոտ Կնյազյանը, Անահիտ Բախշյանը, Աշոտ Գասպարյանը, Հրաչյա Սարգսյանը, Կարեն Խաչատուրյանը, Գագիկ Հարությունյանը, Տարոն Սահակյանը և Ժորա Սարգսյանը:

Նշված ժամանակահատվածում վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից կայացված որոշումների հիման վրա կատարվել են բազմաթիվ առգրավումներ:

Մասնավորապես.

Համապատասխան քրեակատարողական հիմնարկներից առգրավվել են խմբի անդամներ Էդուարդ Գրիգորյանի, Վոսա Գալստյանի և Համլետ Ստեփանյանի անձնական գործերը՝ նրանց մահվան պատճառների վերաբերյալ քննության ընթացքում մի շարք հարցեր պարզաբանելու համար:

Քննության ընթացքում ՀՀ ոստիկանությունից և այլ ստորաբաժանումներից առգրավվել են սույն դեպքի վերաբերյալ հետաքրքրություն ներկայացնող գործեր, որոնք ներկայումս ուսումնասիրության փուլում են:

Ստացվել են նաև սույն գործով դատապարտյալներին տեսակցած անձանց տվյալները:

Նախաքննության ընթացքում առգրավված տեսագրություններով և ձայնագրություններով նշանակվել են տեսաձայնագրային փորձաքննություններ, որոնք կատարման փուլում են:

Նախաքննությունն իրականացնող մարմնի կողմից ՀՀ ԱԱԾ տարբեր օպերատիվ ստորաբաժանումների տրվել են անհրաժեշտ օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումներ ձեռնարկելու վերաբերյալ հանձնարարություններ:

Ստացվել են բազմաթիվ դիմումներ և դրանց կից փաստաթղթեր, սկավառակներ, որոնց շուրջ հարցաքննվել են դիմումատուները, զննվել ներկայացված փաստաթղթերը և սկավառակները, իսկ դիմումատուների հայտնած տեղեկությունների արժանահավատությունը ստուգելու նպատակով վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից հետաքննության մարմնին տրվել են համապատասխան հանձնարարություններ:

Ակտիվ միջոցներ են ձեռնարկվում նաև ՀՀ գլխավոր դատախազի կողմից ՀՀ ԱԱԾ տնօրենին տրված ծավալուն հանձնարարության կատարման ուղղությամբ:

Նախաքննության ընթացքում կատարված դատավարական գործողությունների արդյունքում ձեռք բերված փաստական տվյալների հիման վրա դեպքի ամբողջական հանգամանքները պարզելու նպատակով առաջ են քաշվել մի շարք քննչական վարկածներ և դրանք ստուգելու նպատակով կազմվել է քննության պլան:

Ներկայումս 1999 թվականի հոկտեմբերի 27-ին ՀՀ ԱԺ-ում տեղի ունեցած դեպքի ամբողջական հանգամանքները պարզելու, ինչպես նաև գործի բազմակողմանի, լրիվ և օբյեկտիվ քննությունն ապահովելու նպատակով կատարվում են համապատասխան դատավարական գործողություններ:

2008թ. մարտի 1-ից 2-ն ընկած ժամանակահատվածում Երևան քաղաքում տեղի ունեցած իրադարձությունների փաստի առթիվ քննվող թիվ 62202608 քրեական գործով, այդ թվում նաև 10 անձի մահվան հանգամանքները բացահայտելու ուղղությամբ, Հայաստանի Հանրապետության հատուկ քննչական ծառայության (հակակոռուպցիոն կոմիտեի) քննիչների կողմից ձեռնարկվել են մի շարք քննչական և դատավարական գործողություններ, մասնավորապես՝ հարցաքննվել են բազմաթիվ անձինք, նշանակվել են մի շարք փորձաքննություններ, կատարվել են առգրավումներ, զննություններ և հետաքննության մարմիններին տրվել են օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումներ իրականացնելու վերաբերյալ գրավոր հանձնարարություններ:

«Հատուկ քննչական ծառայության մասին» 2007 թվականի նոյեմբերի 28-ի ՀՕ-255-Ն օրենքն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» ՀՀ ԱԺ-ի կողմից 2021թ. մարտի 24-ին ընդունված՝ ՀՕ-163-Ն օրենքն ուժի մեջ մտնելուց հետո, նշված օրենքի 2-րդ հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված կարգով 2021թ. հոկտեմբերի 23-ին թիվ 62202608 քրեական գործն ուղարկվել է ՀՀ հակակոռուպցիոն կոմիտե:

Քրեական գործի նախաքննությունը շարունակվում է:

Թիվ 62202608 քրեական գործից անջատված և հաստատված մեղադրական եզրակացությամբ Երևան քաղաքի ընդհանուր իրավասության դատարան 2019թ. ապրիլի 29-ին ուղարկված թիվ 62202919 քրեական գործով (դատական գործ՝ թիվ ԵԴ/0253/01/19), դատարանի և ամբաստանյալ Ռ. Քոչարյանի դիմումների հիման վրա, ՀՀ Սահմանադրական դատարանի 2021թ. մարտի 26-ի թիվ ՍԴՌ-1586 որոշմամբ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 300.1-ին հոդվածը ճանաչվել է Սահմանադրության 78-րդ և 79-րդ հոդվածներին հակասող ու անվավեր:

Նկատի ունենալով, որ ՀՀ Սահմանադրական դատարանի հիշյալ որոշմամբ վերացել է ՀՀ քրեական օրենսգրքի 309-րդ և 300.1-րդ հոդվածների միջև առկա ընդհանուր և հատուկ նորմերի մրցակցությունը, որպիսի պարագայում առերևույթ հանցավոր արարքը պետք է որակվի ընդհանուր նորմով, ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 204-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված կարգով համապատասխան փոփոխություն է կատարվել Միքայել Հարությունյանին որպես մեղադրյալ ներգրավելու որոշման մեջ՝ կայացնելով որպես մեղադրյալ ներգրավելու նոր որոշում և Միքայել Հարությունյանի արարքները որակելով ՀՀ քրեական օրենսգրքի 309-րդ հոդվածի 3-րդ մասով:

Նույն կերպ, համապատասխան փոփոխություններ են կատարվել նաև հիշյալ դրվագով անցնող այլ մեղադրյալների՝ որպես մեղադրյալ ներգրավելու որոշումներում:

Հարկ ենք համարում ավելացնել, որ ՀՀ գլխավոր դատախազը 2021թ. ապրիլի 1-ին դիմել է ՀՀ Սահմանադրական դատարան՝ որոշելու Երևան քաղաքի ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարանում քննվող Ռոբերտ Քոչարյանի և մյուսների վերաբերյալ թիվ ԵԴ/0253/01/19 քրեական գործով կիրառման ենթակա՝ մեղադրողի կողմից մեղադրանքը փոփոխելու լիազորությունը սահմանող՝ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի նորմերի համապատասխանությունը ՀՀ Սահմանադրությանը:

ՀՀ Սահմանադրական դատարանը 2021թ. մայիսի 14-ի աշխատակարգային որոշմամբ, ՀՀ գլխավոր դատախազի դիմումի հիման վրա, գործի քննությունը մերժել է՝ գտնելով, որ գլխավոր դատախազն իրավասու չէ դիմելու ՀՀ Սահմանադրական դատարան՝ դատական քննության փուլում քննվող քրեական գործով կիրառման ենթակա նորմի Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցով:

Սահմանադրական դատարանի որոշումը խնդրահարույց է՝ հետևյալ պատճառաբանությամբ.

ՀՀ Սահմանադրության 169-րդ հոդվածի 1-ին մասի 9-րդ կետի համաձայն՝ գլխավոր դատախազը Սահմանադրական դատարան կարող է դիմել դատախազության կողմից իրականացվող կոնկրետ վարույթին առնչվող նորմատիվ իրավական ակտերի դրույթների սահմանադրականության հարցերով:

«Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ Սահմանադրական օրենքի 71-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ գլխավոր դատախազը Սահմանադրական դատարան կարող է դիմել դատախազության կողմից իրականացվող կոնկրետ վարույթին առնչվող նորմատիվ իրավական ակտերի դրույթների սահմանադրականության հարցերով:

ՀՀ Սահմանադրական դատարանն իր ՍԴՌ-934 որոշմամբ արձանագրել է, որ « (...) դատական քննության փուլում մեղադրանքը պաշտպանելու՝ դատախազության սահմանադրական գործառույթն իրականացվում է արդարադատության ընդհանուր սկզբունքների, մասնավորապես՝ մրցակցության սկզբունքի շրջանակներում, և վերջնական որոշում կայացնելու իրավասությամբ օժտված է դատարանը: Ուստի այս փուլում կոնկրետ գործը գտնվում է դատարանի վարույթում, և վերջինս է ՀՀ Սահմանադրությամբ ճանաչվում ՀՀ Սահմանադրական դատարան դիմող սուբյեկտ: Այս ընդհանուր կանոնից կարող են առանձնացվել միայն այն դեպքերը, երբ դատախազը գործի դատական

քննության փուլում ինքնուրույն որոշում կայացնելու իրավասությամբ է օժտված: Դա կարող է լինել, օրինակ, մեղադրանքից հրաժարվելիս կամ մեղադրանքը փոխելիս (...):»:

Հարկ ենք համարում շեշտել, որ Սահմանադրական դատարանը մեջբերված ՍԴՈ-934 որոշումը կայացրել է հենց ՀՀ գլխավոր դատախազի դիմումի հիման վրա, հենց մեղադրանքը փոփոխելու լիազորությունը սահմանող նորմերի սահմանադրականության հարցով, դրա շրջանակներում անդրադարձել է դատարանում քննվող գործով գլխավոր դատախազի կողմից Սահմանադրական դատարան դիմելու հնարավորությանը և հաստատել այն՝ նկատի ունենալով, որ պատասխանող կողմը տվյալ գործով այդ հնարավորությունը վիճարկել է:

Նման պայմաններում, Սահմանադրական դատարանը ՀՀ գլխավոր դատախազի դիմումը վարույթ չի ընդունել՝ նշելով, որ վերը մեջբերված ՍԴՈ-934 որոշմամբ արձանագրվել է նաև դատարանում քննվող գործով ՀՀ Սահմանադրական դատարան դիմելու՝ ՀՀ գլխավոր դատախազի իրավասությունը իրավակարգավորման ենթարկելու անհրաժեշտությունը, սակայն հետագայում փոփոխված Սահմանադրությամբ և «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքով իրավակարգավորումը մնացել է նույնը:

Ավելի պարզ՝ Սահմանադրական դատարանը նախ ուղղակիորեն և անվերապահ կերպով արձանագրել է, որ գլխավոր դատախազն իրավասու է դատական քննության փուլում քննվող գործով Սահմանադրական դատարան դիմելու, եթե վիճարկվող նորմերը վերաբերում են մեղադրողի կողմից իր սահմանադրական գործառույթի իրականացմանը, այդ թվում՝ դրա շրջանակներում մեղադրանքը փոփոխելուն և նշել, որ այդ հանգամանքը ենթակա է օրենսդրական ամրագրման: Իսկ կայացված աշխատակարգային որոշմամբ Սահմանադրական դատարանը, փաստելով, որ Սահմանադրական դատարանի որոշման այդ պահանջը օրենսդիր մարմնի կողմից չի կատարվել, այսինքն՝ Սահմանադրական դատարանի որոշումն անտեսվել է, գտել է, որ իր կողմից նախկինում կայացված որոշումն այլևս ուժ չունի:

Հարկ ենք համարում նշել նաև, որ Սահմանադրական դատարանը նմանօրինակ այլ դեպքերում ցուցաբերել է կտրականապես հակառակ մոտեցումը: Մասնավորապես, Սահմանադրական դատարանը վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշումը պատճառաբանելու անհրաժեշտությունը 2007թ. ապրիլի 9-ի ՍԴՈ-690 որոշմամբ փաստելուց հետո, նկատի ունենալով, որ հետագայում կատարված օրենսդրական փոփոխություններով այդ որոշման պահանջներն ամբողջությամբ կատարված չեն, այլ գործով 2009թ. հուլիսի 29-ի ՍԴՈ-818 որոշմամբ կրկին վերահաստատել է իր դիրքորոշումը և կրկին պնդել, որ վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշումը պետք է լինի պատճառաբանված:

Հետևաբար, ՀՀ գլխավոր դատախազի դիմումի հիման վրա գործի քննությունը մերժելու մասին Սահմանադրական դատարանի որոշումը ոչ միայն ուղղակիորեն հակասում է իր՝ նախկինում արտահայտված դիրքորոշումներին, այլև կոնկրետ Ռոբերտ Քոչարյանի վերաբերյալ գործով սեփական նախկին դիրքորոշումն անտեսելու, դրա նկատմամբ անհետևողականության, սահմանադրական դատարանի որոշման

սահմանադրաիրավական արժեքը նսեմացնելու օրինակը չունեցող, նախկինում երբեք չդրսևորված ակտ է:

Արձանագրված դրական ցուցանիշների հետ մեկտեղ պետք է փաստել, որ հանրապետությունում մինչդատական վարույթը դեռևս որոշ ուղղություններով բարելավվելու անհրաժեշտություն ունի, դեռևս առկա են խնդիրներ և բացթողումներ, որոնք բացասաբար են անդրադառնում քրեադատավարական խնդիրների արդյունավետ լուծման վրա:

Այսպես.

Շարունակում է մտահոգիչ մնալ քրեական գործերի քննության ժամկետների ձգձգման հարցը: Ուսումնասիրությունը ցույց է տվել, որ **2021թ. ընթացքում ավարտված քրեական գործերի 55.1%-ը (2020թ.՝ 53.3%) քննվել է մինչև 2 ամիս**, 15.8%-ը (2020թ.՝ 17.4%)՝ մինչև 4 ամիս, 9.6%-ը (2020թ.՝ 10.6%)՝ մինչև 6 ամիս, 13.4%-ը (2020թ.՝ 12.8%)՝ մինչև 1 տարի, 6.1 %-ը (2020թ.՝ 5.9%)՝ 1 տարուց ավելի ժամկետում:

Նշվածից հետևում է, որ 2021թ. ընթացքում քննված քրեական գործերի 19.5% -ի նախաքննությունը տևել է 6 ամսից ավելի, այդ թվում՝ 6.1%-ը մեկ տարուց ավելի: Ուսումնասիրությունը ցույց է տվել, որ քրեական գործերի քննության ժամկետների ձգձգումը ունի ինչպես օբյեկտիվ, այնպես էլ սուբյեկտիվ պատճառներ:

Պետք է փաստել, որ քրեական գործերի քննության ժամկետների ձգձգման պատճառներ են շարունակում մնալ քրեական հետապնդման մարմինների աշխատակիցների տարեցտարի ավելացող ծանրաբեռնվածությունը, ինչը բացասական ազդեցություն է թողնում նախաքննության արդյունավետության վրա, ինչպես նաև նշանակված փորձաքննությունների կատարման ուշացումները, որոնք, իրենց հերթին, առավելապես փորձագետների խիստ ծանրաբեռնվածության հետևանք են:

Բացի այդ, ուսումնասիրությունը ցույց է տվել, որ մի շարք հանցատեսակներով, մասնավորապես, համակարգչային տեղեկատվության անվտանգության դեմ ուղղված հանցագործությունների և համակարգչային տեխնիկայի միջոցով կատարված հանցագործությունների գործերով քննության ժամկետների ձգձգումը հիմնականում պայմանավորված է օտարերկրյա պետություններ ուղարկվող իրավական օգնություն ցույց տալու վերաբերյալ միջնորդությունների կատարման ժամկետներով և արդյունավետությամբ:

Նախաքննական մարմինները, որպես կանոն, ողջամիտ ժամկետում ուղարկում են այդ միջնորդությունները, սակայն դրանց պատասխանները ստացվում են հիմնականում մի քանի ամիս, իսկ որոշ դեպքերում՝ 1 տարի անց, ինչպես նաև եղել են դեպքեր, երբ պատասխաններ ընդհանրապես չեն ստացվել: Հանդիպել են դեպքեր, երբ միջնորդության պահանջները կատարվել են թերի կամ ձևականորեն, ինչն էլ առաջ է բերել նոր միջնորդություն ուղարկելու անհրաժեշտություն, մինչդեռ միջնորդության բարեխիղճ կատարման դեպքում դրա կարիքը չէր լինի:

Այդուհանդերձ, արձանագրվել են նաև բազմաթիվ դեպքեր, երբ քրեական գործերի քննության ժամկետների ձգձգումը պայմանավորված է եղել քննիչների կողմից, առանց իրավաչափ նպատակի, տևական ժամկետով անգործություն դրսևորելով,

մասնավորապես, անհրաժեշտ քննչական կամ այլ դատավարական գործողություններ չկատարելով: Օրինակ՝ ՀՀ քննչական կոմիտեի Երևան քաղաքի քննչական վարչության տարածքային ստորաբաժանումներից մեկում ՀՀ քրեական օրենսգրքի 258-րդ հոդվածի 4-րդ մասով քննվող քրեական գործով 2021թ. մարտի 16-ից մինչև հոկտեմբերի 7-ը՝ շուրջ 7 ամիս որևէ քննչական կամ այլ դատավարական գործողություն չի կատարվել:

ՀՀ գլխավոր դատախազի կողմից հանձնարարվել է ՀՀ դատախազության ստորաբաժանումներին մինչդատական վարույթի օրինականության նկատմամբ ինչպես հսկողական, այնպես էլ վերահսկողական լիազորություններ իրականացնելիս, յուրաքանչյուր նման դեպք հայտնաբերելու դեպքում նախաձեռնել ինչպես գործը քննիչի, նրա վերադասի, այնպես էլ համապատասխան դատախազի կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու ընթացակարգ:

Բացի այդ, 2021թ. ընթացքում հետաքննություն կամ նախաքննություն իրականացնող անձանց կողմից թույլ տրված առերևույթ խախտումների փաստերով ծառայողական քննություն իրականացնելու վերաբերյալ դատախազների կողմից ներկայացվել է 497 միջնորդություն, վարույթից հեռացվել է հետաքննություն և նախաքննություն իրականացնող 692 անձ:

Ուսումնասիրությունը ցույց է տվել, որ հետաքննության և նախաքննության մարմինների կողմից պարբերաբար չեն պահպանվում ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքով նախատեսված ժամկետները, որոնք հանգեցնում են քրեական գործերով դատախազական հսկողության արդյունավետության նվազման, իսկ որոշ դեպքերում՝ նույնիսկ դրանց իրականացման փաստացի անհնարինության:

ՀՀ գլխավոր դատախազի կողմից ևս վերը նշված խախտումների վրա հրավիրվել է ՀՀ հետաքննության և նախաքննության մարմինների ղեկավարների ուշադրությունը, իսկ յուրաքանչյուր կոնկրետ դեպքով նախաձեռնվել է առերևույթ խախտում թույլ տված աշխատակիցների նկատմամբ կարգապահական վարույթ հարուցելու ընթացակարգ:

Գործնականում խնդրահարույց է շարունակում մնալ խարդախության դեպքերի քննության պրակտիկան՝ պայմանավորված հատկապես խարդախությունների և քաղաքացիաիրավական հարաբերությունների սահմանազատման բարդություններով և արտահայտված՝ առանձին դեպքերում ակնհայտ քաղաքացիաիրավական հարաբերությունների կապակցությամբ քրեական վարույթ նախաձեռնելով: Խնդրի տևական գոյությունը պայմանավորված է վերը նշված իրավիճակները զանազանելու համար անհրաժեշտ միասնական չափանիշների բացակայությամբ, ինչի արդյունքում ամբողջությամբ նույնական իրավիճակում՝ մի դեպքում քրեական գործի հարուցումը կարող է մերժվել, մեկ այլ դեպքում հարուցվել քրեական գործ և քննվել մինչև մեկ տարի: Վերոգրյալն անընդունելի է ոչ միայն այն պատճառով, որ անհարկի ծանրաբեռնում է առանց այդ էլ գերծանրաբեռնված քրեական հետապնդման մարմիններին, այլ նաև նրանով, որ այն պարունակում է քրեադատավարական գործիքակազմի ներգործությամբ գույքային շահեր սպասարկելու վտանգ: Բանն այն է, որ առանձին դեպքերում պարտատերը հանցագործության մասին հաղորդում է ներկայացնում բացառապես քրեական գործի հարուցումը մերժելու մասին որոշման մեջ մեկ ուրիշի կողմից իր հանդեպ

պարտավորություն ունենալու փաստը արձանագրվելու և այն հետագայում քաղաքացիադատավարական ընթացակարգում օգտագործելու համար:

Ինչպես այս, այնպես էլ խարդախության դեպքերի ճիշտ քրեաիրավական գնահատման բազմաթիվ խնդիրներ պայմանավորված են մեկ ուրիշի հաշվին, այդ թվում՝ գործարքի միջոցով, գույքային օգուտ ստանալու իրավիճակների բազմազանությամբ և մինչ օրս գործնականում ընդունված կանոնների՝ այդ իրավիճակներում ոչ միանշանակ կիրառելիությամբ: Օրինակ, մոտեցումն առ այն, թե տարաժամկետ վճարման պայմանով գույք գնելու և գումարը չվճարելու դեպքերում առկա է պարզ քաղաքացիաիրավական գործարք, խարդախության հատկանիշները բացակայում են և այդպիսիք կարող են առկա լինել միայն այդ գույքը խաբեությամբ՝ որպես իր սեփականությունը ներկայացնելով մեկ ուրիշին իրացնելու և վերջինից գումար ստանալու պարագայում, սկզբունքորեն կիրառելի չէ այն դեպքերում, երբ տարաժամկետ վճարման պայմանով վերցված գույքը թաքցվում է՝ դրա դիմաց չվճարելը պարզապես բացատրելով անհրաժեշտ միջոցների բացակայությամբ: Վերջին շրջանում ոչ միասնական մոտեցումներ են առկա նաև խարդախության և համակարգչային տեխնիկայի օգտագործմամբ հափշտակության դեպքերը խաբեության կամ վստահությունը չարաշահելու եղանակով գույքային վնաս պատճառելու դեպքերից սահմանազատելիս:

Տարբերակված մոտեցումները բացառելու նպատակով ՀՀ գլխավոր դատախազությունում կատարվել է ուսումնասիրություն, որի արդյունքում սահմանվել են որոշակի հստակ կանոններ՝ խարդախությունը ակնհայտ քաղաքացիաիրավական հարաբերություններից ի սկզբանե տարբերակելու, ինչպես նաև ուրիշի հաշվին գույքային օգուտ ստանալու տարբեր իրավիճակներին քրեաիրավական միատեսակ գնահատականներ տալու համար:

Քրեական ենթամշակույթին առնչվող քրեական գործերով քննության ընթացքում շարունակում են առաջ գալ մի շարք խնդիրներ, որոնք հիմնականում պայմանավորված են նման արարքների ապացուցմամբ: Մասնավորապես, սովորաբար նման գործերով վկաները խուսափում են քրեական ենթամշակույթին առնչվող անձանց մերկացնող ցուցմունքներ տալուց, ինչի արդյունքում ապացուցման գրեթե ողջ բազան կառուցվում է օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումների արդյունքում ձեռք բերված տվյալների վրա:

Այստեղ երբեմն առաջ են գալիս նաև օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումներ իրականացնող մարմինների կողմից թույլ տրված թերացումներ, ինչի կապակցությամբ համապատասխան հաղորդում է ուղարկվել ՀՀ ոստիկանապետի առաջին տեղակալին՝ հետագայում նմանատիպ դեպքերը բացառելու նպատակով թույլ տրված թերացումների վերաբերյալ օպերատիվ քննարկում անցկացնելու համար:

Ավելին, ՀՀ գլխավոր դատախազությունում իրականացված ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ 2021թ. ընթացքում ՀՀ ոստիկանության ստորաբաժանումների կողմից քրեական ենթամշակույթին առնչվող հանցագործությունների բացահայտման ուղղությամբ ձեռնարկված միջոցառումները էապես ակտիվացնելու անհրաժեշտություն կա, մասնավորապես, այս հանցագործությունների հայտնաբերման ու բացահայտման դեպքերի մեջ ոստիկանության ստորաբաժանումների ծառայողների կողմից

իրականացված միջոցառումների արդյունքում կատարված բացահայտումները, հաշվի առնելով Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանության հնարավորությունները, փոքր մաս են կազմում ընդհանուր դեպքերի հաշվեկշռում:

Նշված օրենքն ընդունվել էր նաև այն հիմնավորմամբ, որ վերոգրյալ արարքները լուրջ մարտահրավեր են հասարակության համար, քանի որ այդպիսի երևույթները սպառնում են խաթարել կամ աղավաղել հասարակության մեջ ձևավորված արժեքներն ու պատկերացումները:

Այլ խոսքով՝ քրեական օրենսդրության շրջանակներում քրեական ենթամշակույթի դեմ պայքարի անհրաժեշտությունը պայմանավորված է հասարակության լայն շերտերի շրջանում այն կանխելու միտումով, քանզի պետք է գիտակցել, որ դրա դեմ պայքարը նպաստելու է միջանձնային հարաբերությունների, մարդկանց արժեհամակարգի բարելավմանը, անօրինական առավելությունների բացառմանը, ինչպես նաև պետության կողմից սահմանված վարքագծի համապարտադիր կանոնների պահպանմանը և օրինապահ վարքագծի խթանմանը:

Հաշվի առնելով վերոգրյալը, 2021թ. արդյունքներով պայմանավորված՝ ՀՀ գլխավոր դատախազության կողմից գրություն է հասցեագրվել ՀՀ ոստիկանության քրեական ոստիկանության գլխավոր վարչության պետին, որով, ի թիվս այլնի, հանձնարարվել է հնարավորինս ակտիվացնել քրեական աստիճանակարգության բարձրագույն կարգավիճակ տալու կամ ստանալու կամ պահպանելու, քրեական ենթամշակույթ կրող խմբավորում ստեղծելու կամ ղեկավարելու, քրեական ենթամշակույթ կրող խմբավորմանը մասնակցելու կամ քրեական ենթամշակույթ կրող խմբավորմանը ներգրավելու, քրեական ենթամշակույթ կրող խմբավորման մասնակցին կամ քրեական աստիճանակարգության բարձրագույն կարգավիճակ ունեցող անձին դիմելու արարքների հայտնաբերման ու բացահայտման ուղղությամբ իրականացվող օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումները:

Հաշվի առնելով այս արարքների բարձր հանրային վտանգավորությունը՝ ՀՀ դատախազության կողմից մշտապես ձեռնարկվում են միջոցներ՝ այս հանցագործության դեպքերի հայտնաբերման ու բացահայտման ուղղությամբ:

Որոշակի խնդիրներ են ծագում «Ձվարթնոց» օդանավակայանով ՀՀ ժամանած անձանց ուղեկցվող բեռներում թմրամիջոցների հայտնաբերման դեպքերի առթիվ հարուցված քրեական գործերի նախաքննության ընթացքում: Մասնավորապես, «հաշիշի յուղ» տեսակի թմրամիջոցի մաքսանենգության դեպքերի առթիվ հարուցված մի շարք քրեական գործերի նախաքննությամբ տվյալներ են ձեռք բերվել, որ նշված թմրամիջոցը մաքսային սահմանով տեղափոխող անձին նշանակված է եղել կամ դրա օգտագործման վերաբերյալ խորհուրդ է տրվել ԱՄՆ տարածքում գործունեություն ծավալող բժիշկների կողմից՝ տվյալ պետության տարածքում դրա շրջանառությունն արգելված չլինելու պայմաններում:

Նշված քրեական գործերի ուսումնասիրությամբ պարզվել է, որ մաքսային իրավախախտման վերաբերյալ կազմված փաստաթղթերում, այդ թվում՝ ներկայացված զեկուցագրերում, բացակայում են տվյալներ այն մասին, թե մինչև զննության հրավիրելը

ինչ գործողություններ է կատարել տվյալ անձը, կոնկրետ որ հաստատված և ինչ գործողություններից հետո է վերջինս հրավիրվել զննության, ենթարկվել է արդյոք բանավոր հարցման թե՛ ոչ, եթե այո, ապա ինչ պատասխաններ է տվել:

Գործող իրավակարգավորումների վերլուծությունը վկայում է, որ ՀՀ օրենսդրությամբ բավարար որոշակիությամբ և հստակությամբ սահմանված չեն մաքսային և պետական սահմանով տեղափոխելու համար թույլատրված թմրամիջոցների ու հոգեմետ նյութերի շրջանակը, քանակը, փաթեթավորմանը և բժշկական նշանակմանը, նշանակման վերաբերյալ փաստաթղթերի ձևին և բովանդակությանը ներկայացվող պահանջները, հետևաբար՝ առկա է այլ շահագրգիռ գերատեսչությունների հետ ոլորտի իրավակարգավորումների կատարելագործման շուրջ քննարկումների և դրանց արդյունքներով համապատասխան միջոցներ ձեռնարկելու անհրաժեշտություն՝ հաշվի առնելով նաև իրավակիրառ պրակտիկայում արձանագրված դեպքերի առանձնահատկությունները:

Քրեական գործերի նյութերի ուսումնասիրությամբ պարզվել է նաև, որ մաքսային զննման և մաքսային կանոնների խախտման վերաբերյալ արձանագրություններում, որպես կանոն, մանրամասն չեն նկարագրվում զննված ուղեբեռի (փոստային ծանրոցի, առաքանու) ամբողջական տեսքը, դրանում առկա բոլոր իրերն ու առարկաները, չի նշվում ենթադրյալ հանցագործության առարկայի կոնկրետ տեղը, մյուս առարկաների նկատմամբ դիրքը:

Նշված և քրեական գործերի համար նշանակություն ունեցող մյուս հանգամանքների վերաբերյալ առավել ամբողջական պատկերացում կարող է ստեղծվել մաքսային հսկողության ընթացքում լուսանկարահանման և տեսաձայնագրառման կիրառումը:

2021 թվականին կատարված աշխատանքների ամփոփման արդյունքներով նշված խնդիրները լուծելու և մաքսանենգության դեմ տարվող պայքարի արդյունավետությունը բարձրացնելու ուղղությամբ գործուն միջոցներ ձեռնարկելու անհրաժեշտության վերաբերյալ ՀՀ գլխավոր դատախազի կողմից համապատասխան գրություն է հասցեագրվել ՀՀ ՊԵԿ-ի նախագահին, իսկ ՀՀ գլխավոր դատախազի տեղակալի կողմից՝ ՀՀ ոստիկանության պետի առաջին տեղակալին:

Պետք է փաստել, որ օրենքի միատեսակ կիրառման և միասնական պրակտիկայի ձևավորման տեսանկյունից որոշակի խնդրահարույց հարցեր են առաջանում նաև մինչդատական վարույթի նկատմամբ դատական վերահսկողության շրջանակներում դատարանների կայացրած որոշումներում ներառված մեկնաբանությունների արդյունքում:

Մասնավորապես՝ կատարված ուսումնասիրությունները վկայում են, որ որոշ դեպքերում վերադաս դատական ատյանը բեկանել է առաջին ատյանի դատարանի որոշումները և մերժել հեռախոսային խոսակցությունների վերահսկում՝ ՕՀՄ անցկացնելու թույլտվություն ստանալու վերաբերյալ միջնորդությունները՝ արձանագրելով, որ դատարանին չեն ներկայացվել «Հեռախոսային խոսակցությունների վերահսկում» օպերատիվ-հետախուզական միջոցառման իրականացման անհրաժեշտությունը հիմնավորող նյութեր, բացի օպերատիվ տեղեկանքից, ինչը հիմք է այդ օպերատիվ-հետախուզական միջոցառում իրականացնելու թույլտվություն տալու մասին առաջին

ատյանի դատարանի որոշումը բեկանելու և հետաքննության մարմնի միջնորդությունը մերժելու համար: Ընդ որում՝ դատական ակտերից ակնհայտ է, որ դատարանները օպերատիվ հետախուզական միջոցառում իրականացնելը թույլատրելու համար ակնկալում են բացահայտել համապատասխան մարմինների հետ համագործակցող անձանց ինչև ակնհայտորեն հակասում է այդ գործունեության սկզբունքներին:

Մասնավորապես՝ այդպիսի դիրքորոշումներ է հայտնել ՀՀ քրեական վերաքննիչ դատարանը՝ 2021 թվականի հուլիսի 8-ին և 15-ին կայացրած որոշումներով:

Նշված դատական ակտերի դեմ ՀՀ գլխավոր դատախազի կողմից 2021թ. հունիսի 10-ին ներկայացվել են վճռաբեկ բողոքներ, ի թիվս այլնի, հաշվի առնելով նաև այն, որ ՀՀ օրենսդրությունը, մինչ քրեական գործի հարուցումը, հետաքննության մարմինների կողմից օպերատիվ-հետախուզական գործունեություն իրականացնելու և արդեն հարուցված քրեական գործով նախաքննության ընթացքում դատական վերահսկողության առարկա հանդիսացող քննչական գործողություններ կատարելու համար սահմանել է անձի սահմանադրական իրավունքների սահմանափակման տարբեր երաշխիքներ, իրենց առջև դրված խնդիրներով պայմանավորված՝ այդպիսի օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումներ և քննչական գործողություններ իրականացնելու անհրաժեշտությունը հիմնավորող տարբեր չափանիշներ, ինչը վերաքննիչ դատարանի կողմից անտեսվել է:

Ներկայացված բողոքները ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 2021 թվականի նոյեմբերի 10-ին կայացրած որոշումներով ընդունվել են վարույթ և ներկայումս քննության փուլում են:

Բացի այդ, դատական պրակտիկայի միատեսակության առումով կարևոր նշանակություն ունի ավարտված քրեական վարույթի պայմաններում՝ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 21-րդ հոդվածի կարգով քրեական գործ հարուցելը մերժելու մասին որոշումը վերացնելիս, անձեռնմխելիությունից օգտվող անձանց նկատմամբ անձեռնմխելիության արգելքը հաղթահարելու գործընթաց սկսելու անհրաժեշտության և քրեական գործ հարուցելու որոշման մեջ ենթադրյալ հանցանք կատարած անձի մասին տվյալների հիշատակումը որպես քրեական հետապնդում հարուցել դիտարկելու կապակցությամբ առաջացող խնդիրների բարձրաձայնումը:

Ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ առանձին դեպքերում դատարանները որպես անձեռնմխելիության արգելքի հաղթահարման բացակայություն և փաստացի քրեական հետապնդման իրականացում են դիտարկում ՀՀ գլխավոր դատախազի կողմից ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 21-րդ հոդվածի կարգով քրեական գործ հարուցելը մերժելու մասին որոշումը վերացնելը և քրեական գործ հարուցելու մասին որոշում կայացնելը: Մասնավորապես՝ այդպիսի դիրքորոշում է հայտնել ՀՀ քրեական վերաքննիչ դատարանը՝ 2021 թվականի հունվարի 29-ին կայացրած թիվ ԵԴ/0455/01/20 գործով որոշմամբ:

Նշված դատական ակտի դեմ ՀՀ գլխավոր դատախազի կողմից 2021թ. մարտի 22-ին ներկայացվել է վճռաբեկ բողոքով, որով, ի թիվս այլնի, բարձրագույն դատական ատյանի առջև հարց է բարձրացվել, թե արդյոք իրավաչափ է ստորադաս դատարանների այն հետևությունը, որ դատավորի անձեռնմխելիությունը հաղթահարված չլինելու պայմաններում նրա նկատմամբ հարուցվել է քրեական հետապնդում և գործող

օրենսդրության իրավակարգավորումների պայմաններում, երբ քրեական գործ հարուցելու որոշման մեջ հիշատակվում են անձի մասին տվյալներ, որպես ենթադրյալ հանցանք կատարողի, անհրաժեշտ է արդյոք ստանալ Բարձրագույն դատական խորհրդի համաձայնությունը, թե՛ ոչ, ինչպես նաև հարց է բարձրացվել, թե ավարտված վարույթի պայմաններում իրավասու է արդյոք ՀՀ գլխավոր դատախազը դիմելու Բարձրագույն դատական խորհրդին՝ դատավորի նկատմամբ քրեական հետապնդում հարուցելու համաձայնություն ստանալու նպատակով, նկատի ունենալով, որ ոչ թե ի սկզբանե քրեական գործ է հարուցվել, այլ գլխավոր դատախազը ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 21-րդ հոդվածի կարգով վերացրել է քննիչի՝ քրեական գործ հարուցելը մերժելու մասին որոշումը:

Վճռաբեկ դատարանի 2021թ. հունիսի 25-ի որոշմամբ բողոքն ընդունվել է վարույթ, սակայն դեռևս վերջնական որոշում չի կայացվել:

Ամփոփելով պետք է փաստել, որ ՀՀ դատախազության կողմից մեծածավալ աշխատանք է կատարվել մինչդատական քրեական վարույթի օրինականության նկատմամբ հսկողության ոլորտում: Դատախազները, իրենց սահմանադրական վերոնշյալ լիազորությունն իրացնելիս, 2021թ. ընթացքում, ընդհանուր առմամբ, կայացրել են աննախադեպ թվով՝ շուրջ 9000 դատախազական ակտ, ինչն ընդգծում է քրեական վարույթների շրջանակում, հատկապես իրականացվող քննությունների որակի, արդյունավետության բարձրացման տեսանկյունից, դատախազների դերակատարության աճը:

Ընդ որում՝ դատախազական ակտերից 440-ը քրեական վարույթների և դրանցով անցնող անձանց համար ունեցել է շրջադարձային նշանակություն: Մասնավորապես, արձանագրվել է 50 դեպք, երբ քրեական գործերով մեղադրական եզրակացությունները դատախազների կողմից չեն հաստատվել և դրանով հետագա քննության արդյունքում կայացվել է վարույթը կարճելու որոշում: Այսինքն՝ դատախազների այդ որոշումների արդյունքում առնվազն նույնքան մարդ անհիմն դատի չի տրվել: Կամ՝ արձանագրվել է 38 դեպք, երբ դատախազները վերացրել են քրեական գործի հարուցումը մերժելու, քրեական գործի վարույթը կարճելու՝ վարույթն իրականացնող մարմնի որոշումները, և հետագա քննության արդյունքում այդ գործերը մեղադրական եզրակացությամբ ուղարկվել են դատարան: Այսինքն՝ դատախազական այդ ակտերով ապահովվել է, որ առնվազն նույնքան մարդ չխուսափի քրեական պատասխանատվությունից:

Այժմ տվյալները ներկայացնենք ըստ նախաքննական մարմինների.

ՀՀ քննչական կոմիտե

2021թ. ընթացքում ՀՀ քննչական կոմիտեի կողմից քննվել է 42.091 քրեական գործ (2020թ.՝ 32.570): Նախորդ տարվա համեմատությամբ քննված քրեական գործերի թիվը աճել է 9521-ով կամ 29.2%-ով:

2021թ. քննված 42.091 քրեական գործից 7667-ը փոխանցվել է նախորդ տարվանից (2020թ.՝ 4245), որը 3422-ով կամ 80.6%-ով ավել է, քան 2020 թվականին, իսկ 34.424-ը վարույթ է ընդունվել 2021թ. ընթացքում (2020թ.՝ 32.570), որը 1854-ով կամ 5.7%-ով ավել է, քան 2020 թվականին:

2021թ. վարույթ ընդունված 34.424 քրեական գործից 24.191-ը հարուցվել է հաշվետու ժամանակաշրջանում (2020թ.՝ 21.226), որոնցից 6421-ը հարուցվել է նախաքննության մարմինների (2020թ.՝ 5255), 16.796-ը՝ հետաքննության մարմինների (2020թ.՝ 14.641), իսկ 974-ը՝ դատախազների կողմից (2019թ.՝ 1330):

2021թ. ավարտվել է 14.084 քրեական գործի վարույթ (2020թ.՝ 10.957), որոնցից 4642-ը 5597 անձի վերաբերյալ մեղադրական եզրակացությամբ ուղարկվել է դատարան (2020թ.՝ 3484 քրեական գործ 4336 անձի վերաբերյալ), 54-ը բժշկական բնույթի հարկադրական միջոցներ կիրառելու միջնորդությամբ ուղարկվել է դատարան (2020թ.՝ 38), 9388-ը կարճվել է (2020թ.՝ 7435), այդ թվում՝ 4598-ը՝ արդարացնող (2020թ.՝ 3012), իսկ 4790-ը՝ ոչ արդարացնող հիմքով (2020թ.՝ 4423):

2021թ. ՀՀ-ում քրեական հետապնդում իրականացնող այլ մարմիններ է ուղարկվել 3315 քրեական գործ (2020թ.՝ 1360), 5999 քրեական գործ միացվել է (2020թ.՝ 3519), քրեական գործ հարուցելու մասին 10 որոշում վերացվել է դատախազների կողմից (2020թ.՝ 2):

Հաշվետու ժամանակաշրջանում 12.117 քրեական գործով վարույթները կասեցվել են (2020թ.՝ 9065), որոնցից 10.205-ը՝ քրեական գործով որպես մեղադրյալ ներգրավվելու ենթակա անձի անհայտ լինելու (2020թ.՝ 7685), 1834-ը՝ անձի հետախուզման մեջ գտնվելու (2020թ.՝ 1315), իսկ 78-ը՝ այլ հիմքերով (2020թ.՝ 65):

2021թ. վերջին անավարտ է մնացել 6209 քրեական գործ (2020թ.՝ 7418), որը 1209-ով կամ 16.3%-ով ավել է, քան 2020 թվականին:

2020թ. ձերբակալվել է 809 անձ, նախորդ տարվա 901-ի դիմաց, այսինքն՝ ձերբակալված անձանց թիվն նվազել է 92-ով կամ 10.2%-ով: Ձերբակալումից ազատվել է 322 անձ՝ 2020թ. 475-ի դիմաց, այսինքն՝ ձերբակալումից ազատված անձանց թիվն նվազել է 153-ով կամ 32.2%-ով:

2021թ. ՀՀ քննչական կոմիտեում քննված քրեական գործերով ՀՀ ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարաններ է ներկայացվել մեղադրյալի նկատմամբ կալանավորումը որպես խափանման միջոց ընտրելու մասին 957 միջնորդություն /առանց ՀՀ քրեական օրենսգրքի 327-րդ հոդվածի/, որոնցից բավարարվել է 721-ը կամ 75.3%-ը, մերժվել՝ 236-ը կամ 24.7%-ը:

Համեմատության համար նշենք, որ 2020թ. ՀՀ ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարաններ է ներկայացվել մեղադրյալի նկատմամբ կալանավորումը որպես խափանման միջոց ընտրելու մասին 981 միջնորդություն, որոնցից բավարարվել է 773-ը կամ 78.8%-ը, մերժվել՝ 208-ը կամ 21.2%-ը:

Այսպիսով, 2020թ. համեմատ, 2021թ. կալանավորումը որպես խափանման միջոց ընտրելու մասին միջնորդությունների քանակը 30-ով կամ 3.0%-ով նվազել է:

2021թ. ընթացքում ավարտված քրեական գործերի 51.4%-ը (2020թ.՝ 54.0%) քննվել է մինչև 2 ամիս, 17.1%-ը (2020թ.՝ 17.4%)՝ մինչև 4 ամիս, 10.8%-ը (2020թ.՝ 10.6%)՝ մինչև 6 ամիս, 13.8%-ը (2020թ.՝ 12.8%)՝ մինչև 1 տարի, 6.9%-ը (2019թ.՝ 5.2%)՝ 1 տարուց ավելի ժամկետում:

2021թ. ընթացքում դատարան ուղարկված քրեական գործերով պետությանը, իրավաբանական և ֆիզիկական անձանց պատճառվել է 4.322.640.579 ՀՀ դրամի գույքային վնաս (2020թ.՝ 4.902.475.930), որոնցից պետությանը՝ 2.483.294.468 ՀՀ դրամի (2020թ.՝ 2.550.823.344), իրավաբանական անձանց՝ 302.687.728 ՀՀ դրամի (2020թ.՝ 830.675.671), իսկ ֆիզիկական անձանց՝ 1.536.658.383 ՀՀ դրամի (2020թ.՝ 1.520.976.915):

Նախաքննության ընթացքում վերականգնվել է 547.628.622 ՀՀ դրամի չափով գույքային վնաս (2020թ.՝ 1.185.220.864), որից պետությանը պատճառված վնաս՝ 238.926.700 ՀՀ դրամի (2020թ.՝ 734.324.516), իրավաբանական անձանց՝ 77.483.535 ՀՀ դրամի (2020թ.՝ 54.062.260), իսկ ֆիզիկական անձանց՝ 231.218.387 ՀՀ դրամի չափով (2020թ.՝ 396.834.088):

2020թ. ընթացքում ոչ արդարացնող հիմքերով կարճված քրեական գործերով և նույն հիմքերով մերժված նյութերով պետությանը, իրավաբանական և ֆիզիկական անձանց պատճառվել է 915.981.185 ՀՀ դրամի գույքային վնաս (2020թ.՝ 696.755.157), որից պետությանը՝ 572.978.872 ՀՀ դրամի (2020թ.՝ 318.008.920), իրավաբանական անձանց՝ 69.036.944 ՀՀ դրամի (2020թ.՝ 37.376.453), ֆիզիկական անձանց՝ 273.965.369 ՀՀ դրամի վնաս (2020թ.՝ 341.369.784):

Նյութերի նախապատրաստման և նախաքննության ընթացքում վերականգնվել է 614.742.991 ՀՀ դրամի չափով գույքային վնաս (2020թ.՝ 596.175.803), որից պետությանը պատճառված վնաս՝ 394.680.528 ՀՀ դրամի (2020թ.՝ 333.621.847), իրավաբանական անձանց՝ 50.637.118 ՀՀ դրամի (2020թ.՝ 25.104.720), ֆիզիկական անձանց՝ 169.425.345 ՀՀ դրամի չափով (2020թ.՝ 237.449.236):

2021թ. ընթացքում դատարան է ներկայացվել 4228 խուզարկության միջնորդություն (2020թ.՝ 3362), որոնցից 4020-ը՝ բնակարանի խուզարկություն կատարելու, իսկ 208-ը՝ բանկային, նոտարական գաղտնիք կազմող տեղեկություններ ստանալու համար: Ներկայացված 4228 միջնորդությունից բավարարվել է 3932-ը կամ 93.3%-ը (2020թ.՝ 3176-ը կամ 94.5%), իսկ մերժվել է 296-ը կամ 7.0%-ը (2019թ.՝ 186-ը կամ 5.5%):

ՀՀ հատուկ քննչական ծառայություն

2021թ. ընթացքում ՀՀ հատուկ քննչական ծառայության կողմից քննվել է 476 քրեական գործ:

2021թ. քննված 476 քրեական գործից 89-ը փոխանցվել է նախորդ տարվանից, իսկ 387-ը վարույթ է ընդունվել 2021թ. ընթացքում:

2021թ. վարույթ ընդունված 387 քրեական գործից 218-ը հարուցվել է հաշվետու ժամանակահատվածում, որոնցից 196-ը՝ նախաքննության մարմինների, իսկ 22-ը՝ դատախազների կողմից:

2021թ. ավարտվել է 173 քրեական գործի վարույթ, որոնցից 44-ը 111 անձի վերաբերյալ մեղադրական եզրակացությամբ ուղարկվել է դատարան, 129-ը կարճվել է, որոնցից 125-ը՝ արդարացնող, իսկ 4-ը՝ ոչ արդարացնող հիմքով:

2021թ. ՀՀ հատուկ քննչական ծառայության կողմից ՀՀ-ում քրեական հետապնդում իրականացնող այլ մարմիններ է ուղարկվել 193 քրեական գործ, 34 քրեական գործ միացվել է (2020թ.՝ 83):

Հաշվետու ժամանակաշրջանում 58 քրեական գործով վարույթները կասեցվել են, որոնցից 53-ը՝ քրեական գործով որպես մեղադրյալ ներգրավվելու ենթակա անձի անհայտ լինելու, 4-ը՝ անձի հետախուզման մեջ գտնվելու հիմքով, 1-ը՝ այլ հիմքով:

2021թ. ձերբակալվել է 35 անձ: Ձերբակալումից ազատվել է 25 անձ:

2021թ. ՀՀ հատուկ քննչական ծառայությունում քննվող քրեական գործերով ՀՀ ընդհանուր իրավասության առաջին աստիճանի դատարաններ է ներկայացվել մեղադրյալի նկատմամբ կալանավորումը որպես խափանման միջոց ընտրելու մասին 27 միջնորդություն, որոնցից բավարարվել է 24-ը կամ 88.9%-ը, մերժվել՝ 3-ը կամ 11.1%-ը:

2021թ. ընթացքում ավարտված քրեական գործերի 61.8%-ը քննվել է մինչև 2 ամիս, 26.6%-ը՝ մինչև 4 ամիս, 5.2%-ը՝ մինչև 6 ամիս, 5.2%-ը՝ մինչև 1 տարի, 1.2%-ը՝ 1 տարուց ավելի ժամկետում:

2021թ. ընթացքում դատարան ուղարկված քրեական գործերով պետությանը և ֆիզիկական անձանց պատճառվել է 4.996.406 ՀՀ դրամի գույքային վնաս, որից պետությանը՝ 4.986.888 ՀՀ դրամի, իսկ ֆիզիկական անձանց՝ 9518 ՀՀ դրամի չափով:

Նախաքննության ընթացքում վերականգնվել է պետությանը պատճառված 3.189.286 ՀՀ դրամի չափով գույքային վնաս:

2021թ. ընթացքում ոչ արդարացնող հիմքերով կարճված քրեական գործերով և նույն հիմքերով մերժված նյութերով պետությանը պատճառվել է 102.571 ՀՀ դրամի գույքային վնաս, որից վերականգնվել է 100.561 ՀՀ դրամը:

2021թ. ընթացքում դատարան է ներկայացվել 150 խուզարկության միջնորդություն, որոնցից 148-ը՝ բնակարանի խուզարկություն կատարելու, իսկ 2-ը՝ բանկային, նոտարական գաղտնիք կազմող տեղեկություններ ստանալու համար: Ներկայացված 150 միջնորդությունից բավարարվել է 145-ը կամ 96.7%-ը, իսկ մերժվել է 5-ը կամ 3.3%-ը:

ՀՀ հակակոռուպցիոն կոմիտե

2021թ. ընթացքում ՀՀ հակակոռուպցիոն կոմիտեի կողմից քննվել է 280 քրեական գործ:

2021թ. քննված 280 քրեական գործից 114-ը հարուցվել է հաշվետու ժամանակահատվածում, որոնցից 107-ը՝ նախաքննության մարմինների, իսկ 7-ը՝ դատախազների կողմից:

2021թ. ավարտվել է 43 քրեական գործի վարույթ, որոնցից 9-ը 16 անձի վերաբերյալ մեղադրական եզրակացությամբ ուղարկվել է դատարան, 34-ը կարճվել է:

2021թ. ՀՀ հատուկ քննչական ծառայության կողմից ՀՀ-ում քրեական հետապնդում իրականացնող այլ մարմիններ է ուղարկվել 45 քրեական գործ, 10 քրեական գործ միացվել է (2018թ.՝ 83):

Հաշվետու ժամանակաշրջանում 17 քրեական գործով վարույթները կասեցվել են, որոնցից 16-ը՝ քրեական գործով որպես մեղադրյալ ներգրավվելու ենթակա անձի անհայտ լինելու, 1-ը՝ անձի հետախուզման մեջ գտնվելու հիմքով:

2021թ. ձերբակալվել է 16 անձ: Ձերբակալումից ազատվել է 3 անձ:

2021թ. ՀՀ հատուկ քննչական ծառայությունում քննվող քրեական գործերով ՀՀ ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարաններ է ներկայացվել մեղադրյալի նկատմամբ կալանավորումը որպես խափանման միջոց ընտրելու մասին 15 միջնորդություն, որոնցից բավարարվել է 13-ը կամ 86.7%-ը, մերժվել՝ 2-ը կամ 13.3%-ը:

2021թ. ընթացքում ավարտված քրեական գործերի 90.7%-ը քննվել է մինչև 2 ամիս, իսկ 9.3%-ը՝ մինչև 4 ամիս:

2021թ. ընթացքում դատարան է ներկայացվել 86 խուզարկության միջնորդություն, որոնցից 85-ը՝ բնակարանի խուզարկություն կատարելու, իսկ 1-ը՝ բանկային, նոտարական գաղտնիք կազմող տեղեկություններ ստանալու համար: Ներկայացված բոլոր միջնորդությունները բավարարվել են:

ՀՀ ԿԱ ՊԵԿ քննչական վարչություն

2021թ. ընթացքում ՀՀ ԿԱ ՊԵԿ քննչական վարչության կողմից քննվել է 1351 քրեական գործ (2020թ.՝ 1027): Նախորդ տարվա համեմատությամբ քննված քրեական գործերի թիվն աճել է 324-ով կամ 31.5%-ով:

2021թ. քննված 1351 քրեական գործից 363-ը փոխանցվել է նախորդ տարվանից (2020թ.՝ 302), որը 61-ով կամ 20.2%-ով ավել է, քան 2020 թվականին, իսկ 988-ը վարույթ է ընդունվել 2021թ. ընթացքում (2020թ.՝ 725), որը 263-ով կամ 36.3%-ով ավելի է, քան 2020 թվականին:

2021թ. վարույթ ընդունված 988 քրեական գործից 835-ը հարուցվել է հաշվետու ժամանակահատվածում (2020թ.՝ 621), որոնցից 56-ը հարուցվել է նախաքննության

մարմինների (2020թ.՝ 54), 775-ը՝ հետաքննության մարմինների (2020թ.՝ 566), իսկ 4-ը՝ դատախազների կողմից (2020թ.՝ 1):

2021թ. ավարտվել է 187 քրեական գործի վարույթ (2020թ.՝ 253), որոնցից 22-ը 35 անձի վերաբերյալ մեղադրական եզրակացությամբ ուղարկվել է դատարան (2020թ.՝ 43 քրեական գործ 51 անձի վերաբերյալ), իսկ 165-ը կարճվել է (2020թ.՝ 210), այդ թվում՝ 143-ը՝ արդարացնող (2019թ.՝ 175), իսկ 22-ը՝ ոչ արդարացնող հիմքով (2020թ.՝ 35):

2021թ. ՀՀ-ում քրեական հետաանդում իրականացնող այլ մարմիններ է ուղարկվել 15 քրեական գործ (2020թ.՝ 31), իսկ 101 քրեական գործ միացվել է (2020թ.՝ 86):

Հաշվետու ժամանակաշրջանում 406 քրեական գործով վարույթները կասեցվել են (2020թ.՝ 294), որոնցից 355-ը (2020թ.՝ 247)՝ քրեական գործով որպես մեղադրյալ ներգրավվելու ենթակա անձի անհայտ լինելու, 50-ը (2020թ.՝ 47)՝ անձի հետախուզման մեջ գտնվելու, 1-ը՝ այլ հիմքերով (2020թ.՝ 0):

2021թ. վերջին անավարտ է մնացել 642 քրեական գործ (2020թ.՝ 363), որը 279-ով կամ 76.8%-ով ավել է, քան 2020 թվականին:

2021թ. ձերբակալվել է 19 անձ, նախորդ տարվա 21-ի դիմաց, այսինքն՝ ձերբակալված անձանց թիվը նվազել է 2-ով կամ 9.5%-ով: Ձերբակալումից ազատվել է 5 անձ՝ 2020թ. 5-ի դիմաց:

2021թ. ՀՀ ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարաններ է ներկայացվել մեղադրյալի նկատմամբ կալանավորումը որպես խափանման միջոց ընտրելու մասին 28 միջնորդություն, որոնցից բավարարվել է 23-ը կամ 82.1%-ը, մերժվել՝ 5-ը կամ 17.9%-ը:

Համեմատության համար նշենք, որ 2020թ. ՀՀ ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարաններ է ներկայացվել մեղադրյալի նկատմամբ կալանավորումը որպես խափանման միջոց ընտրելու մասին 33 միջնորդություն, որոնցից բավարարվել է 30-ը կամ 90.9%-ը, մերժվել՝ 3-ը կամ 9.1%-ը:

Այսպիսով, 2020 թվականի համեմատ, 2021 թվականին կալանավորումը որպես խափանման միջոց ընտրելու մասին միջնորդությունների քանակը նվազել է 5-ով կամ 15.1%-ով:

2021թ. ընթացքում ավարտված քրեական գործերի 11.2%-ը (2020թ.՝ 22.1%) քննվել է մինչև 2 ամիս, 8.0%-ը (2020թ.՝ 12.3%)՝ մինչև 4 ամիս, 28.9%-ը (2020թ.՝ 14.6%)՝ մինչև 6 ամիս, 33.7%-ը (2020թ.՝ 17.4%)՝ մինչև 1 տարի, 18.2%-ը (2020թ.՝ 33.6%)՝ 1 տարուց ավելի ժամկետում:

2021թ. ընթացքում դատարան ուղարկված 22 քրեական գործով պետությանը պատճառվել է 10.049.504.750 ՀՀ դրամի գույքային վնաս (2020թ.՝ 452.827.429):

Պետությանը պատճառված ողջ վնասը, ինչպես և 2020թ., նախաքննության ընթացքում վերականգնվել է:

2021թ. ընթացքում ոչ արդարացնող հիմքերով կարճված քրեական գործերով և նույն հիմքերով մերժված նյութերով պետությանը պատճառվել է 170.981.515 ՀՀ դրամի

գույքային վնաս /2020թ.՝ 2.755.378.323/, որն ամբողջությամբ վերականգնվել է /2020թ.՝ 1.975.226.638 ՀՀ դրամ/:

2021թ. ընթացքում դատարան է ներկայացվել 196 խուզարկության միջնորդություն (2020թ.՝ 152), որոնցից 153-ը (2019թ.՝ 143)՝ բնակարանի խուզարկություն կատարելու, իսկ 43-ը (2019թ.՝ 9)՝ բանկային, նոտարական գաղտնիք կազմող տեղեկություններ ստանալու համար: Ներկայացված 196 միջնորդությունից բավարարվել է 184-ը կամ 93.9%-ը (2020թ.՝ 146-ը կամ 96.1%-ը), իսկ մերժվել է 12-ը կամ 6.1%-ը:

ՀՀ ԱԱԾ քննչական դեպարտամենտ

2021թ. ընթացքում ՀՀ ԱԱԾ քննչական դեպարտամենտի կողմից քննվել է 553 քրեական գործ (2020թ.՝ 558): Նախորդ տարվա համեմատությամբ քննված քրեական գործերի թիվը նվազել է 5-ով կամ 0.9%-ով:

2021թ. քննված 553 քրեական գործից 118-ը փոխանցվել է նախորդ տարվանից (2020թ.՝ 157), որը 39-ով կամ 24.8%-ով պակաս է, քան 2020 թվականին, իսկ 435-ը վարույթ է ընդունվել 2021թ. ընթացքում (2020թ.՝ 401), որը 25-ով կամ 6.2%-ով ավելի է, քան 2020 թվականին:

2021թ. վարույթ ընդունված 435 քրեական գործից 314-ը հարուցվել է հաշվետու ժամանակահատվածում (2020թ.՝ 318), որոնցից 312-ը հարուցվել է նախաքննության մարմինների (2020թ.՝ 315), իսկ 2-ը՝ դատախազների կողմից (2020թ.՝ 3):

2021թ. ավարտվել է 126 քրեական գործի վարույթ (2020թ.՝ 86), որոնցից 69-ը 154 անձի վերաբերյալ մեղադրական եզրակացությամբ ուղարկվել է դատարան (2020թ.՝ 63 քրեական գործ 156 անձի վերաբերյալ), իսկ 57-ը կարճվել է (2020թ.՝ 23), այդ թվում՝ 45-ը՝ արդարացնող (2020թ.՝ 15), 12-ը՝ ոչ արդարացնող հիմքով (2020թ.՝ 8):

2020թ. ՀՀ-ում քրեական հետապնդում իրականացնող այլ մարմիններ է ուղարկվել 237 քրեական գործ (2020թ.՝ 234), իսկ 36 քրեական գործ միացվել է (2020թ.՝ 44):

Հաշվետու ժամանակաշրջանում 85 քրեական գործով վարույթները կասեցվել են (2020թ.՝ 76), որոնցից 50-ը՝ քրեական գործով որպես մեղադրյալ ներգրավվելու ենթակա անձի անհայտ լինելու (2020թ.՝ 46), 34-ը՝ անձի հետախուզման մեջ գտնվելու (2020թ.՝ 30), 1-ը՝ այլ հիմքերով (2020թ.՝ 0):

2021թ. վերջին անավարտ է մնացել 68 քրեական գործ (2019թ.՝ 118), որը 50-ով կամ 73.5%-ով պակաս է, քան 2020 թվականին:

2020թ. ձերբակալվել է 197 անձ՝ նախորդ տարվա 168-ի դիմաց, այսինքն՝ ձերբակալված անձանց թիվը ավելացել է 29-ով կամ 17.3%-ով: Ձերբակալումից ազատվել է 66 անձ (2019թ.՝ 85):

2021թ. ՀՀ ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարաններ է ներկայացվել մեղադրյալի նկատմամբ կալանավորումը որպես խափանման միջոց ընտրելու մասին 251 միջնորդություն, որոնցից բավարարվել է 205-ը կամ 81.7%-ը, մերժվել է 46-ը կամ 18.3%-ը:

Համեմատության համար նշենք, որ 2020թ. ՀՀ ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարաններ է ներկայացվել մեղադրյալի նկատմամբ կալանավորումը որպես խափանման միջոց ընտրելու մասին 173 միջնորդություն, որոնցից բավարարվել է 135-ը կամ 78.0%-ը, մերժվել է 38-ը կամ 22.0%-ը: Ներկայացված միջնորդություններից 16-ի դեպքում ընտրվել է կալանավորմանն այլընտրանքային խափանման միջոց՝ գրավ:

Այսպիսով, 2020թ. համեմատ, 2021թ. կալանավորումը որպես խափանման միջոց ընտրելու մասին միջնորդությունների թիվը աճել է 78-ով կամ 45.1%-ով:

2021թ. ընթացքում ավարտված քրեական գործերի 57.1%-ը (2020թ.՝ 55.8%) քննվել է մինչև 2 ամիս, 7.9%-ը (2020թ.՝ 10.5%)՝ մինչև 4 ամիս, 4.0%-ը (2020թ.՝ 2.3%)՝ մինչև 6 ամիս, 12.7%-ը (2020թ.՝ 14.0%)՝ մինչև 1 տարի, 18.3%-ը (2019թ.՝ 17.4%)՝ 1 տարուց ավելի ժամկետում:

2021թ. ընթացքում դատարան ուղարկված 69 քրեական գործով պետությանը, իրավաբանական և ֆիզիկական անձանց պատճառվել է 2.749.413.262 ՀՀ դրամի գույքային վնաս (2020թ.՝ 499.016.782), որոնցից պետությանը՝ 2.543.765.403 ՀՀ դրամի (2020թ.՝ 499.016.782), իրավաբանական անձանց՝ 56.218.889 ՀՀ դրամի (2020թ.՝ 0), իսկ ֆիզիկական անձանց՝ 14.942.970 ՀՀ դրամի (2020թ.՝ 0):

Նախաքննության ընթացքում վերականգնվել է 49.332.435 ՀՀ դրամի չափով գույքային վնաս (2020թ.՝ 497.104.095), որից պետությանը պատճառված վնաս՝ 43.424.703 ՀՀ դրամի (2020թ.՝ 497.104.095), իսկ ֆիզիկական անձանց՝ 5.907.732 ՀՀ դրամի չափով (2020թ.՝ 0):

2021թ. ընթացքում ոչ արդարացնող հիմքերով կարճված քրեական գործերով և նույն հիմքերով մերժված նյութերով ֆիզիկական անձանց պատճառվել է 640.000 ՀՀ դրամի գույքային վնաս:

2021թ. ընթացքում դատարան է ներկայացվել 562 խուզարկության միջնորդություն (2020թ.՝ 876), որոնցից 502-ը՝ բնակարանի խուզարկություն կատարելու, իսկ 60-ը՝ բանկային, նոտարական գաղտնիք կազմող տեղեկություններ ստանալու համար: Ներկայացված 562 միջնորդությունից բավարարվել է 544-ը կամ 96.8%-ը (2020թ.՝ 97.4%-ը), իսկ մերժվել է 18-ը կամ 3.2%-ը: